

NAŠE STALIŠČE OB DRUGI SVETOVNI VOJNI

Rusija sklenila z Nemčijo več kot prijateljstvo

HITLER NI PRETIRAVAL, DA JE PAKT Z RUSIJO VEČ KOT LE NENAPADALNA POGODBA. — SOVJETSKA VOJNA KOMISIJA V BERLINU POMENI ZVEZO Z NEMCIJO

Dne 1. septembra, ko sta Francija in Anglija pripravljali vojno napoved Nemčiji, je prispela v Berlin komisija sovjetskih vojaških veščakov na posvetovanje s Hitlerjevim generalnim štabom.

Zveza prerckovana

Predno je Hitler poslal svojo armado na Polj ko, je izjavil, da tiste, ki računajo, da pogodba med Rusijo in Nemčijo ni resna stvar, čaka razočaranje.

Nedvomno so se pogajanja vršila že dolgo in to ves čas z namenom, da se s sklenitvijo dogovora osmeši angleško diplomacijo, ki je bila v Moskvi več mesecev in obljubljala, da bo zveza med Anglijo, Francijo in Rusijo vsak čas dejstvo.

Tajna diplomacija v cvetju

Mešetarenje med Berlinom in Moskvo se je vršilo za tako zaprtimi vratmi, da celo angleška špijunska služba, ki je ena najspretnjših na svetu, ni mogla dognati nič točnega. Zato so v Londonu sumili, da so govorice o pogajanjih med Stalinom in Hitlerjem le svarilo sovjetske diplomacije, naj se Anglija žuri, ako noče, da jo Nemčija prehit.

V tej igri tajne, zavrtnate diplomacije, je Anglija izgubila vso svojo stvar in je morala uravnati vso svojo vnanjo politiko s stališča novih razmer. Ob enem se je zapletla v vojno s Hitlerjem ne da bi mogla računati na pomoč sovjetske Unije. Računa pa nanjo z vso gotovostjo Hitler.

Pridobitve Nemčije

Zveza z Rusijo je za Nemčijo več kot samo življenskega pomena. Blokada, v kakršno je bila zajeta v svetovni vojni, je zdaj onemogočena. Trgovska pogodba z Rusijo je Nemčiji

jamstvo, da bo lahko dobivala olje, živila, rude in mnoge druge potrebščine iz komunistične dežele, katerih ji ne bo treba plačevati v zlatu, nego z nemškimi industrijskimi izdelki. To je za Hitlerjev tretji rajh nepopisne koristi. Zlata nima, ima pa blago, ki ga bo zamenjal z Rusijo za njeno blago.

Kaj so tajne določbe?

Prihod sovjetske vojaške komisije v Berlin je svetu pričla, da pogodba med diktatorjema ne obsega samo to kar je objavljeno javnosti. Ali sta Nemčija in Rusija ne samo v gospodarski nego tudi v vojaški zvezi, bo pokazala sedanja situacija. Iz Hitlerjevih namigov je razvidno, da sta tudi v militaristični zvezi. Kaj sta obljubila drug drugemu za tako sodelovanje, je njuna skrivnost in tajnost njunih najzobjih zaupnikov.

Podpora "agresorju"

Iz vsega, kar se je dogodilo do zdaj, je razvidno, da deluje pogodba v korist Hitlerjevemu vpadu na Poljsko in v škodo demokratičnim silam. Molotov pravi, da je to stanje nastalo po krivdi Anglije, ker je bila v pogajanjih z Rusijo neiskrena. Ampak sovjetska vlada je do nedavno vztrajno trdila isto o Nemčiji. Dokazovala je, da Hitlerju ni zaupati, da so mu pogodbe krpa papirja, da je treba stopiti njegovi agresivnosti za vrat itd.

Resnica v obeh slučajih

Ruska diplomacija je v pravem v obeh slučajih. Angleška diplomacija je kramarska in Hitlerjeva pa zavratna in kramarska. Ampak Molotov bi bil lahko priznal, da tudi njegova diplomacija ni boljša kot druga (Nadaljevanje na 3. strani.)

PREDSEDNIK V SKRBEH

Predsednik Zed. držav si je veliko prizadeval ohraniti mir med deželami in pomagati demokraciji. Ampak ni uspel. Hitler se je pred člani svojega rajstaga iz Rooseveltove dežele pred mnogimi meseci ljuto norčeval in mu svetoval, da se naj briga za svoje zadeve. Tako je Rooseveltov apel za mirje v Evropi in za sklicanje konference, ki naj bi rešila sporna vprašanja, padel v vodo. Tudi sovjetski-nemški pakt je bil vdarec na Rooseveltovo vnanjo politiko, ker je računala na pomoč Stalina proti Hitlerju. Roosevelt izjavlja, da bo storil vse v svoji moči, da se Zed. države ne zapletejo v vojno.

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Vesti z industrialnega bojišča v Zed. državah so vsled vojne v Evropi potisnjene na zadnje mesto. Vendar je za delavce tudi ta borba važna, enako za družbe, ki si prizadevajo uničiti. Ameriške unije bodo morale biti oprezne, da delavstvo ne zaide v "prosperiteto" kakor zadnjič in nato na mah vse izgubijo.

Anglija je prošlo nedeljo objavila svetu, da je nastalo med njo in Nemčijo vojno stanje. Vojna je bila Hitlerju napovedana tako skromno, kot da je sploh ne bo, razen na papirju. A je krvava resnica.

Edvard Beneš si danes lahko misli eno: Mar naj bi se Francozi in Angleži odločili za Čehoslovaške, namesto za Poljake. Ampak Poljaki, ki so se v primeru Čehoslovaške izkazali za skrajno neprevidne, netačne in zavratne, so v svojem služanju čisto osamljeni. Vedeli so, da niso kos Hitlerjevi premoči. A so se vzle temu stepli z njim in primorali Anglijo in Francijo, bodisi nji na pomoč, ali pa kapitulirati. Francoska in angleška vlada sta se morali odločiti za vojno. Ako ne bo Hitlerja zalagal z živčevjem in drugim blagom Stalin, bo vojno izgubil. Ampak pakt med njima je v tem oziru v prid Hitlerju. Angleška blokada bo škodila,

a ne toliko kakor v zadnji vojni.

Mala Slovaška igra v sedanjih tragedijah silovito nevažno vlogo. Vatikani, ki je pomagal njenemu premierju Tisu, je tudi slabo stavlil in vse izgubil. Izgleda, da gre vatikanski vpliv pod ničlo celo v Španiji.

Predsednik Roosevelt svari ameriško ljudstvo pred napakami, ki jih je uganjalo v prošli vojni. A ne bo nič pomagalo. Čehi, Poljaki, Francozi so za poraz Hitlerja. Nemci in Italijani proti. Oni ploskajo vsakega, ki poudarja, da naj ne bomo ničesar razen Američani. Nesreča je, da so ti Američani udinjani bolj kapitalizmu kakor patriotizmu.

Meseca julija je število zaposlenih v Zed. državah spet nazadovalo. Službe je imelo omenjenega meseca blizu 45.000.000 delavcev.

Harry Bridges je po svojih dolgih prilikah lahko izprevidel, da vedo bivši komunisti o njemu veliko več kot pa je bil on pripravljen priznati. Pravi, da je rezultat sličen kot je bil pred mnogimi leti vsled sličenega prestopka proti Fosterju. Ni zmagal, pa ga je zatemnilo.

V La Sallu je SNPJ Day dobro uspel. Obisk je bil dober, ampak vzle vzorni ureditvi ni bilo mogoče vsem ustreči. Zablava je bila izborna in ni vzroka za zamere.

Sprava s Hrvati dosežena v kritični uri

Hrvatsko vprašanje je prišlo v tem letu na točko, s katere je pretela nevarnost, da se slučaj Čehoslovaške ponovi na Jugoslaviji. Nedvomno bi se to tudi zgodilo, ako bi se bodisi Hitler ali pa Mussolini umešala v notranje spore Jugoslavije, kakor se je umešal Hitler s pomočjo Mussolinija v notranje probleme pokojne republike Čehov in Slovakov.

Konec avgusta pa je prišla v svet vest, da je sporazum med vlado v Beogradu in Hrvati dosežen in s tem Jugoslaviji zanjajčen notranji mir.

Po poročilih v dnevniku New York Times obsega avtonomna Hrvatska teritorij, ki je bil do

razpada Avstro-Ogrske pod madžarsko vlado, torej sedanja savsko banovino, primorske kraje (Dalmacijo) in okrožje Dubrovnik. Poročevallec omenjenega dnevnika piše, da dobi Hrvatska svoj sabor, kot ga je imela pod Madžarsko. V ta namen ji je dopuščeno precej finančne avtonomije. Brigala se bo za kulturne probleme in gospodarstvo Hrvatske, dočim ostane obramba (armada), kontrola nad prometnimi sredstvi, vnanja politika itd. in v nadalje v področju centralne vlade v Beogradu.

V nji je po reorganizaciji pet Hrvatov, med njimi dr. Maček, ki je vice-premier, en Slo-

venec (dr. Krek), en musliman iz Bosne, trije člani združene opozicije v Srbiji in šest srbskih članov vladne stranke, h kateri pripadata tudi slovenski in muslimanski minister, skupaj osem. Premier je ostal Dražica Cvetković in minister zunanjih zadev je še Cincar Marković.

Nekateri poročevalci trdijo, da je sporazum s Hrvati odpravi takozvano šestojanuarsko stanje (septembra 1929 je pokojni kralj Aleksander proglasil nad Jugoslavijo absolutni centralizem) in to ne samo kar se centralizma tiče, nego je spremenil Jugoslavijo spet v parlamentarno državo. Seda-

TRAJEN MIR MOGOČ EDINO, ČE ODSTRANIMO VZROKE, KI IZZIVAJO V KLANJE

LJUDSTVO SPET V NEVARNOSTI ZAVAJALNIH APELOV IN PROPAGANDE RESNO SVARILO OB DVANAJSTI URI

Kaj so naše naloge v sedanjem krvavem konfliktu? Kaj naj storimo v očigled pritiskom, ki silijo s svojimi predlogi in propagando med naše ljudstvo?

Odgovor nam nudijo skušnje.

Najprvo je potrebno, da se vprašamo, kaj hočemo?

Mi vsi želimo mir. Že leta in leta smo podporniki akcij, katerih smoter je preprečiti vojne. Od početka našega gibanja učimo, da je vojne mogoče odpraviti edino na tako težaven način, kakor tuberkulozo.

Vsi vidimo, da vojna, ki se je pričela leta 1914 in končala leta 1918, ni bila zmaga nikogar.

Dozdevni sovražnik je danes jačji kot kdaj prej in isti dve velesili, ki sta smatrali, da je uničen za zmerom, sta spet napovedali vojno proti njemu.

Ako bo klanje in rušenje trajalo dolgo, in je verjetno, da bo, bodo pritiski na to deželo in na vse druge, ki še niso v vojni na eni ali drugi strani tolikšni, da bo nevtralnost zrinjena na stran tako zelo kakor v času zadnje svetovne vojne.

Ne le vojna, nego tudi vse kar vplivi vojne vključujejo, vsi nad deželo.

Možno, zelo možno in verjetno je, da bo v v slučaju dolgotrajne vojne tudi ta dežela prisiljena, da se odloči za težko vprašanje, s kom?

Predsednik Roosevelt je nam zagotovil, da ostane ta dežela nevtralna do skrajnosti. V istem govoru pa je tudi priznal, da jih je malo, ki bi bili sposobni biti nevtralni tudi v praksi.

Ko so v Beogradu zaznali, da je nastala med Nemčijo in Anglijo vojna, so srbski študenti demonstrirali, toda za Anglijo in proti Nemčiji. Še celo sovjetska Unija ne dobi več toliko aplavzov, od kar je krenila spet v "novo taktiko".

V teh težkih dneh, ko bo vojna plamtela in ji ne bo izgledalo konca, bodo prihajale med naše ljudstvo vsakovrsne sugestije.

S priporočili in predlogi vas bodo bombardirali slični ljudje kakor med zadnjo svetovno vojno.

Že danes prihajajo z rešilnimi načrti "za narod" in še za marsikaj drugega.

Spomnimo se nazaj, ko je enako delovalo vse polno mojzesov in troštov, in uvideli bomo, kako potrebna je prevdarnost.

Sedanja vojna je vojna dveh tekmujočih imperialističnih skupin, kakor je bila zadnja. In kakor do leta 1918, tako je tudi v tem konfliktu smatrana ena skupina za sivor, ki ga je treba pokončati, in druga pa, ki je vredna podpore vsega, kar veruje v svobodo. Vsakdo, ki ni Hitlerjevec, želi zmago Angliji in Franciji.

Neglede katera izmed sedanjih kombinacij izide zmagovita iz boja, vzroki za nove vojne ostanejo.

Zato smo mi vsikdar in edino za odpravo razmer, ki povzročajo militarizem; ki vstvarjajo diktatorje, kateri se ponašajo, da niso odgovorni nikomur razen samemu sebi.

Požar, ki divja po Evropi in Aziji, lahko zanese svoje iskre tudi v to deželo in jo užge. Tako se je zgodilo v zadnji svetovni vojni.

Ugašujmo te iskre rajše kot da jih bi podpihovali.

Predsednik te dežele je svečano izjavil, da bo varoval njeno nevtralnost do skrajnosti. A ob enem je omenil, da nihče, ki kaj misli, ni osebno nevtralen.

To je resnica.

Kdor želi zmago Hitlerjevi kombinaciji in je za ameriško nevtralnost ob enem, je pristransko "nevtralen".

Kdor je za preprečenje Zed. državam vstopati v vojni vihar, a ob enem želi, da se ameriška nevtralnost tako razčleni, da bo dovoljevala dovoz potrebščin Angliji in Franciji, je pristranski na ta način, da usmerja svojo nevtralnost proti Hitlerju.

Proletarec je in bo za poraz fašizma. Ampak je ob enem tudi za poraz vzrokov fašizma.

Priseljenci vseh narodnosti so na potek razmer v Evropi še posebno zainteresirani.

Enako Slovenci in drugi Jugoslovani, kajti njihovim narodom se gre v teh kritičnih dneh za vprašanje, biti ali ne biti.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Kaj vam v Proletarcu najbolj ugaja? V čem ga je po vašem mnenju potrebno izboljšati?

Earl Browder slabo prerokoval

Bilo je letošnjega 5. julija na shodu, ki ga je sklical institute of Public Affairs of Charlottesville, Va. Za predavatelja je bil povabljen tajnik komunistične stranke Earl Browder. Nekdo ga je vprašal:

"ALI SO GOVORICE, DA SE SOVJETSKA UNIJA SPORAZUME S HITLERJEM VERJETNE?"

Browder, ki je bil tedaj v imenu kominterne še za vojno proti agresorjem in za bojkot nemškega blaga, je odgovoril:

"... ZA TAK SPORAZUM JE PRAV TOLIKO MOŽNOSTI KOT ZAME, DA BI ME AMERIŠKA TRGOVSKA KOMORA IZVOLILA ZA SVOJEGA PREDSEDNIKA."

Niti misliti ni na tak dogovor, je poudaril.

Manj kot mesec dni pozneje je bil v Moskvi podpisan. Isti Browder ga je na slavlju 20-letnice ameriške komunistične stranke dne 1. septembra v Chicagu z drugimi predstavniki svoje stranke zagovarjal in pozabil na vse ono, kar je prej govoril o "agresorjih".

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$8.00; za pol leta \$1.75,
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$8.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workers' Publishing Co.,
Chicago, Ill. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz.
Business Manager: Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drauer.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2866.

Tok dveh internacional

Komunistična internacionala je morala vsled nove sovjetske vnje politike spremeniti svojo taktiko. Dosedanja taktika kominterne, ki je stremela strogolaviti Hitlerja s kakršnimi koli sredstvi če ne drugače pa z združenimi vojnimi silami demokracij, sil in sovjetske Unije, je zavrnjena.

Mnoge komuniste je novi skok kominterne iz borbe proti nacijem v prijateljski sporazum s Hitlerjem presenetil. Nekateri so svoje razočaranje odkrito priznali. Socialisti v moskovski pakt seveda ni presenetil ker vedo, da stranke v kominterni ne odločajo o taktiki in sploh v ničemer, kajti to oblast ima samo tajnik komunistične stranke v Rusiji, ki ukrepa s pomočjo svetovalec, katerim zaupa. Kadar se mu zdi, da bi mogoče s kako drugo potezo doseči več v korist svojih namenov, izvrši skok, in drugi komunisti morajo skočiti za njim, ali pa sami ostati na bregu.

Drugo je s socialistično internacionalo. Stranke v nji si taktiko SAME določajo in na svojih kongresih o nji svobodno sklepajo. Vendar pa so povojne in posebno še sedanje razmere povzročile mnogo konfuzije tudi v socialističnih strankah. Delavska-socialistična Internacionala je postala vsled fašistične nevarnosti in zmede v Evropi rahla zveza pridruženih strank, namesto enotna vesilela delavskega razreda. Njen tajnik Frederik Adler je v očiščenemu stanju odložil svoj mandat. On želi internacionalo, ki bo enotna v vseh deželah v vseh vprašanjih, ki so skupnega značaja. ENOTNA je na primer v svoji borbi proti fašizmu, ni pa enotna z ozirom na oboroževanje in vojno.

Ako bi bile vse dežele na svetu demokracije, bi bil zanj tudi ta problem enostaven. Tako pa je za tiste socialistične stranke, ki so močne, v tem vprašanju polno zagat. V Nemčiji, v Italiji in v drugih diktaturah je vsako mirovno gibanje ali propaganda proti oboroževanju VELEIZDAJA. Fašistične dežele so se oborožile do zob v agresivne namene.

Kaj naj v tem položaju store delavske stranke, pripadajoče internacionali? Ene, katerim ne preti ne vnanja ne notranja fašistična nevarnost, ali vsaj mislijo, da jim ne preti, so za skupno tradicionalno borbo proti oboroževanju in vojni. Ampak delavstvo v Franciji, v Angliji, na Poljskem in še marsikje je v zadregi. Ako bi se borilo proti oboroževanju, pomaga s tem večati silo FAŠISTIČNIH držav in izpostavlja svoje dežele nevarnosti fašistične invazije. Če pa je za oboroževanje, nalaga breme svojemu razredu.

Položaj je tak, da kakorkoli je zaželjena enotnost vseh proti oboroževanju in vojni, bodo posamezne socialistične stranke sklepale in si uravnale taktiko o tem vprašanju s stališča ščitenja koristi dežel, v katerih delujejo, neglede kaj store socialistične stranke na pr. v Zed. državah, v Belgiji, škanidnavskih deželah itd. Čisto lahko pa so stoodstotno enotne v boju proti fašizmu in v ta namen je ob enem najnujno potrebno, da se sporazumejo tudi za odločnejši boj proti kapitalizmu in za mednarodni socializem. Kajti glavni sovražnik miru in temeljni povzročitelj družabnih zla je sedanji sistem, čigar posledica je tudi fašizem.

Kdo je pobil več židov?

Norman Thomas citira, kako je znani ameriški novinar Walter Duranty v znameniti depesi z dne 11. oktobra 1938 izjavil, da je oblast v sovjetski Rusiji pobila veliko več židov kakor jih je Hitlerjev režim v Nemčiji. Trditve je podprl z dokazi. Razlika je le, da so bili v Nemčiji mučeni in ubijani zato, ker pripadajo semitski rasi, v USSR pa ker so bili v opoziciji zoper režim, ali pa so bili osumljeni nezanesljivosti v službovanju diktaturi.

Thomas je v analiziranju sporazuma med Nemčijo in Hitlerjem našel še več drugih protislovij, ki jih uganja sovjetska politika že mnogo let, in izjavil, da ni bil še nikoli komunist, je pa simpatiziral z USSR z svojo dušo, ji želel uspeh in jo branil pred napadi, kajti pričakoval je, da se bo razvila v nositeljico luči in svobode. Pravi, da je bil ukanjen kot milijone drugih, ki so gojili enake nade.

Pameten nasvet

Tisti, ki so trdili, da socializem ni še nič dosegel, zato je treba v boljši svet po bližnjicah, store pametno, ako se po dosedanjih slabih izkušnjah z bližnjicami pridružijo delu za socializem, kajti le v njemu je rešitev človeštva.

Evropa v peklu

Ako bi se evropske dežele zedinile za ekonomsko kooperacijo, bi imele kruha in masla v izobilju za vse. Topove, tanke, bajonete in vojne ladje bi pretopile v koristne naprave, ki bi služile miru in blagostanju vseh. Tako bi Evropa odpravila pekel, v katerem živi zdaj prebivalstvo vseh njenih dežel.

Svoboda ali smrt!

Ekonomski rojalisti, ki vpijejo, "dajte nam svobodo, in če ne, dajte nam smrt", v resnici mislijo tole: "Nam dajte svobodo, vi tam spodaj si vzemite smrt!" (Po "A. G.")

BEG AMERICANOV IZ EVROPE OTEŽKOCEN

V Evropi je bilo koncem avgusta kakih 70.000 Americanov, ki se bi radi vrnili, a jih je moralo tisoče čakati v Parizu in v raznih pristaniščih, da so prišli na vrsto. Italijanske ladje so dobile v drugi polovici avgusta ukaz, da morajo ostati doma. Americani, ki so imeli na njih rezervacije, so se zbrali v Parizu pred uradom italijanske parobrodne družbe in zahtevali desetar nazaj. V stiski niso nič izbirali, s kakšno ladjo se odpeljajo, samo da bi čimprej ubežali vojni nevarnosti. Gornje je slike ene take skupine, ki je čakala, da se ukrca na ladjo za pot preko Atlantika.

AMERIŠKI KOMUNISTI PRED DVAJSETIMI LETI IN DANES

Pislo FRANK ZAITZ

Na Blue Island Avenue v Chicagu, blizu 12. ceste, je bila dvorana, kateri so dali burzovski angleški listi po Delavskem prazniku leta 1919 ime "Smolny Institute". V poslopu enakega imena v Petrogradu (zdaj Leningrad) je bilo takrat shajališče ruskih boljševikov. V čikaškem "Smolney Institutu" pa je bila na Labor Day pred dvajsetimi leti ustanovljena komunistična stranka.

Dan prej se je v dvorani uni-je masinistov na So. Ashland Blvd. pričela konvencija socialistične stranke. Razbila se je že prvi dan v dva krila. Levičarskega je vodil John Reed, močan hrust, ki se je hotel po lastiti vodstva socialistične stranke s silo. Zahteval je, da se nemudoma pridruži tretji internacionali. Reed je pograbil preko pasu delegata Gerberja iz New Yorka, ki je bil predsednik poverljivega odbora socialistične konvencije in ga nesel iz dvorane. Reedova struja je imela 78 "delegatov".

Vsi so na njegov namig stori- enako — skušali so vreči 150 delegatov socialistične stranke iz zborovalnih prostorov.

Najbrže bi bili uspeli, ako ne bi bila policija v poslopu, že pripravljena, ki je v nekaj minutah napravila red.

Socialistični konvenciji je prvi dan predsedoval Seymour Stedman. Nekateri delegati so po pomirjenju hoteli, da se jim pove, kdo je pozval policijo. Dolžili so tajnika stranke Adolfa Gerberja. On je izjavil, da ni pozval na konvencijo nikogar razen delegate. A tu so tudi stenografi justičnega departamenta, okrajnega prav- nika in policija, pa če je delegatom všeč ali ne.

Oglasil se je Victor L. Berger, kateremu je kongres zaradi njegovega protivnojnega stališča razveljavil poslanski mandat, in tolažil razjarjene sodruge, da policija ni na svetu samo v slabe namene, na primer le za razbijanje stavk. Včasih opravi tudi kaj koristne-

ga. Na primer, rešila je socialistično konvencijo pred "gangsterizmom" in s tem socialistično stranko. Ako je ne bi bilo, bi nas Reedovci pometali ven kot snopce, ker so prišli na konvencijo edino s takim namenom in pripravljeni samo na tako akcijo. Mi sami se proti njim nismo zaščitili. Policija je prišla sem najbrže proti nam, pa je dobila priliko umešati se v naše zborovanje. Otel je konvencijo, dasi se tega ne zaveda nihče izmed njih.

Victor L. Berger je bil real- list. Stori je za svojo stranko še mnogo do svoje prerane smrti. Policije ni nihče pozval, kajti prišla je v onih dneh nepovabiljena na vsako zborovanje radikalcev. V tem slučaju je Berger smatral, da je izvršila koristno delo, torej čemu bi jo obsojali in se zgražali nad njo?

Vršile so se tri delavske politične konvencije hkrati, vse v Chicagu. Po neuspehu na socialistični konvenciji je imel John Reed svojo v istem poslopu, iz katere je nastala "komunistična delavska stranka". "Pravoverni" komunisti so imeli konvencijo v dvorani na Blue Island Ave. S Frankom Petričem sva se domenila, da bova poročevalca na vseh treh. On naj bo večinoma na konvenciji socialistične stranke in včasih naj pogleda tudi na Reedovo, jaz pa naj bom na konvenciji ortodoksnih komunistov. Napravila sva si potrebne poveril- nice kot poročevalca "Proletar- ca" in prebila na zborovanjih precej dni in večerov. Konvencija socialistične stranke je trajala sedem dni, ostali dve pa štiri vsaka. Dasi sva imela obilo dela, sva si iztrgala po- trebni čas in plačila vse stroške najine poročevalske službe sama.

Ves svet je bil v vrtincih. Ogromen vtis ruske revolucije je žarel in navdajal delavstvo vsepovsod z velikimi nadami. Ob enem je donasal zmedo v njihove vrste.

NAŠE STALIŠČE OB DRUGI SVETOVNI VOJNI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Nedvomno se bodo, oziroma se že pojavljajo razni predlogi, da jih otmemo s te strani oceana.

JSZ in njeno glasilo Proletarec sta proti vojni ne samo zaradi svojega socialističnega programa, nego tudi s stališča, da se z vojno ne doseže nič koristnega, in nič zanesljivega.

Vendar, vojna je tu. Dejstva so dejstva. Ni v naši moči, da jo bi mogli preprečiti. In v teh tragičnih dneh je potrebno, da ljudstvo ne naseda nikomur, nego sledi le onim, katere pozna, torej samo organizacijam in odgovornim osebam, o katerih ve, da so obstojale že prej ne pa nastale kakor kresnice v juniju. Zavedajmo se in ugasnejo.

Eksekutiva JSZ in odbor Prosvetne matice je pripravljen v slučaju potrebe podvzeti kar- koli mogoče v korist načel in programa, ki ga zastopamo.

V teh resnih dneh se zanesite na organizacijo, ki jo poznate. Pomagajte jo jačati, da bo kos nalogam, kadar nastopijo zanj najtežje preizkušnje.

Glasovnja je bila smešna. Mar so boljševiki izvršili revolu- cijo z gla ovnico? Kaj še! Šile so se poslužili! Le z njo kaj dosežeš.

V dvorani na Blue Island Ave. je revolucionarno razpo- oženje kar vrelo. Vse je bilo v dečem. Še celo agenti justič- nega departamenta so imeli rde- še kravate. Zenske so prišle na to "zgodbino ko zborovanje" ame- lške "revolucije" v rdečih krilih. Delegatov je bilo 128, njih, ki so hoteli poslušati raz- prave, pa mnogo več nego jih je moglo v dvorano. Nikogar niso pustili notri, razen delega- te, zaupne člane in pa agente justičnega departamenta ter za- stopnike čikaške policije. Seve- da bi jim vhod najraje odre- klil. Ampak ti ljudje so redite- ljem pri vratih pokazali tako prepričevalno poverljivo, zve- zdo na prsih, da so imeli svobo- den dohod kadar koli so hoteli priti. Med delegati pa je šel glas, naj se ne boje ničesar, kajti revolucija se ne sme stra- šiti niti justičnega departam- ta niti justične policije.

Pokazal sem svoj dokument, ki je pojasnil, da sem zastopnik socialističnega lista. Dali so mi sedež pri mizi za poročevalce tih odra.

Strop, stene, oder, vse je bilo ozaljšano rdeče.

Zastopniki policije so čakali do ure, ko se bi imela konven- cija pričeti. Zakasnela se je do 11. ure dopoldne, kar med ra- dikalci ni izrednost. Mudi se jim le v revolucijo, ne pa na delo zanje. Zenske v rdečem so pripenjale po stenah, na odru in pod stropom nadaljne rdeče dekoracije.

Prišla je ura, da začasni predsednik Louis C. Frajna o- znani prvo sejo prve komuni- stične stranke, ki je udana Le- ninu in njegovi internacionali. Tedaj pa stopi k njemu policijs- ki zastopnik s svarilom, da je kršena ta in ona postava. Vsled množine dekoracij je nevar- nost, da se vse to užge, dvora- na pa ima nezadostne izhode. Vrh tega se vendar tudi spodo- bijo poleg idejih ameriške za- stave!

Konvencni odbor je nemudo- ma sklenil, da ameriške zasta- ve na tej konvenciji ne bo. O- tvoritev so za par ur odložili. Dekoracije so potrgali in stene so bile spet gole. Na odru so ostali le portreti Lenina, Tro- ckega in Marksa. Nato so pri- nesli dva redeča venca z veliki- mi rdečimi trakovi. Zastopnik policije je smatral, da spomi- njata preveč na rdeče zastave, torej naj gre k njima tudi zve- zdnat prapor.

Sklicatelj so rajše odnesli venca za kulise. Revolucija ne priznava zvezdnate zastave, ki je simbol kapitalizma. Doli z njim!

Dvajset let pozneje je ista komunistična stranka zavrgla rdeči prapor in oder na svojih slavjih pa kinca s patriotičnimi gesli in zvezdnatimi zastavami. (Dalje prihodnjic.)

Nemška narodna manjšina na Ogrskem

Nemška narodna manjšina na Ogrskem, ki je nacionalno mo- čno organizirana, šteje 600.000 duš. Politčno deluje odkrito za Hitlerja in za pridruženje Madžarske k tretjemu rajhu kot protektorat, kakor je zdaj češka.

Meseca avgusta so dobili Če- hi v "protektoratu" ukaz odda- ti vse orožje kakršnekoli vrste nemški vojaški oblasti.

PISMO IZ CLEVELANDA

Piše IVAN JONTEZ

Pittsburski "Naprej" je na- posled po ovinkih priznal, da uganja demagočivo proti "Pro- letarcu" ter mu obeha na pleča grehe, ki jih ni zagrešil. Eden teh neupravičenih očitkov je bil, da "Proletarec" zagovarja bivšega voditelja unije avt- nih delavcev Homerja Martina. V odgovor na mojo kritiko tega nepoštenega početja je "Na- prej" zdaj objubil, da ne bo več čital Proletarcu tega gre- ha. To bi bilo zelo razveseljivo znamenje, če ne bi v isti izdaji dalje zavajal svojih čitateljev z zlobno izmišljotino o subven- ciji, ki da jo daje SNPJ "Pro- letarcu", ali izbral je prilike za nov izpad proti Molku in Gardnu ter tako ponovno de- monstriral svoje neiskrenosti.

Fantje so namreč velikodu-šno odpustili "clevelandskemu Jontezu" njegov greh, ko je kot začasni urednik "Proletar- ca" nekaj časa deloma simpa- tiziral z omenjenim Martinom, potem pa povedali, da jih stra- šansko veseli, da je imel ome- njeni "clevelandski Jontez" to- liko "korajžje" in poštenost, da je povedal, da se je motil, da se je kdaj nahajal v taki dru- žbi! — z drugimi besedami in bolj jasno povedano, da ga je sram, da se je kdaj nahajal v družbi Ivana Molka in Toneta Gardna.

Ta je pa lepa! Kar tako le na lepm naj bi se človek začel sramovati družbe poštenih lu- di, ki so iskreno delali za de- lavsko stvar, odkar jih pozna- mo! In zakaj? Samo zato, ker so na poti ljudem, ki v imenu sloge — uboga sloga, kako te zlorablja! — razbijajo vrste zavednega delavstva!

Da, da, tudi Molek in Gar- den imata svoje hibe in z ne- zmotljivostjo nista brata; v tem pogledu sta podobna nam vsem in kolikor vem, tega tudi ne skušata ovrči. Papež je sa- mo eden in celo ta vedno izno- va potrjuje stáro resnico, da ga ljudje lomimo vse od rojstva pa tje do groba. In če bi se mi sramovali ljudi samo zaradi njihovih napak ali zmot, potem bi se morali sramovati tudi — samih sebe!

Ampak je treba upoštevati iskrenost ali neiskrenost posa- menika, ki vodi njegove kora- ke v javnem življenju. In o Molku in Gardnu se lahko re- če, da sta poštena in iskrena delavca za delavsko stvar, pa čeprav se v vsem ne strinjamo z njima.

Torej ne bo nič z mojim "ke- sanjem", ki so ga namesto me- ne obcutili pittsburski fantje. "Clevelandski Jontez" si bo slej ko prej izbral sam svojo družbo, pri čemur lahko zago- tovi pittsburske fante, da je prav zares ne bo iskal v — peti koloni.

Stalinovo paktiranje s Hit- lerjem se tudi pri nas živahno pretresa in rešeta. Vsi, ki se teh debat udeležujejo, so, ka- kopak, "točno poučeni", kako, zakaj in čemu se je moralo ta- ko zgoditi in ne drugače. V Moskvu usmerjeni rojaki na primer se pridružajo, da je Sta- lin s to potezo rešil pogube svetovni mir, demokracijo, kranjske klobase in ribniško indu- strijo suhe robe; dočim ekstre- misti drugih barv prisegajo, da je Georgijec Jože velik lopov, ki je izdal oziroma "zahrbtno zaklal" ne le slavne evropske "demokracije", temveč vesolj- ni svet, vključivši Hotentote in Eskime. Kar nas je zraven bolj zmernega temperamenta, se pa pri tem bolj ali manj zabava- mo, kolikor je pač trenutno na razpolago smisla za humor. Vžleč rešnim časom nam dru- gega ne preostaja.

"Enakopravnost" je zadnji teden povedala nekaj krepkih — in zaslužnih — cleveland- skemu klerikalnemu zastavo- noši in "bančnemu izvedencu" Tonetu Grdini. Mož je namreč začel razsajati proti "Enako- pravnosti" — namreč zaradi zmurnjene bančne situacije, ki je spet začela vreti. — Ker je bila "E." zadnja leta prav veli- kodusna napram Grdini, da je na njenih straneh lahko na dol-

go in široko oglašal sebe in stvari, ki so mu pri sreč, sem prav radoveden kdaj se bodo naučili da se ne spleča izkazo- vati uslug zagriženim nasprot- nikom čeprav včasih prinesejo kak — oglas? ...

Zadnje čase sem srečal več rojakov in rojakin, ki poznajo svet in ljudi večinoma po sli- kah v "Ameriški Domovini". Zato so se nemalo čudili, ker nisem kazal zob in renca, div- je obračal oči na belo ter se vobče obnašal kot se spodobi za zverino. Ena teh rojakin ni mogla molčati o tem, pa je za- upala sosedi: "Ježšč, saj je ta Jontez čisto dostojen in celo prijazen človek! Jaz pa sem se ga poprej kar bala srečati..."

Poprej me je morala poznati po strahoslikah, ki so jih ma- zali po "A. D." pokojni Pirc in kaplana Jagera in Slaje, da dru- gih mazačev niti ne omenjam.

(Čudno, ne res, kam je izgi- nil ves žolč, ki je kipel in se razlival v junških prsih viteza Matije Jagra, ko sem jaz na našem Senklerju "pošiljal v smrt španske patre, nune in ne- dolžne otročice", "uničeval sveto cerkev", "pobil Boga", "uvajal boljševizem" ter tako dozoreval za najbolj razbelje- ni razen v "pekl", na kate- rem sem se v njegovih sanjah najbrž že pošteno cvrl...?)

Tale zmeda, ki jo je ustvaril Stalinov pakt s Hitlerjem, je postavila marsikaterga časo- pisnega "ugibača" ali "raz- glabljevalca" v zadrego ali celo v smešno luč: reveži ne vedo ne kod ne kam, ali bi Stalina hvalili ali grajali, ali kaj ... In tako so se nekateri najprej nad Stalinom razhudili ter ga "spo- vedali", potem so se pa ustra- šili, če niso morda ustrelili ko- zla ter ga začeli hvaliti, češ, "saj je prav za prav potegnil Hitlerja in ojačil roko demo- kracijam" ... Kje je rep in kje glava, pa že več ne vedo ...

Kdor ne verjame, da mo- skovski-berlinska pogodba "Proletarcu" ni presenetila, se lahko o tem prepriča iz "ko- mentarjev" z dne 12. oktobra 1938 in iz uvodnika "Mona- kovska skrivnost", v "Proletar- cu" od 19. oktobra. Takrat smo zapisali, da je dandanašnji, ko stoji evropska politika na gla- vi, pač vse mogoče, tudi kom- binacija Moskva-Berlin.

Uspeh kluba JSZ v Springfieldu

Springfield, Ill. — Klub št. 47 JSZ je imel že mnogo prire- ditev. Vse so bile uspešne. Ta- ko tudi naša zadnja zabava, ki je prinesla \$22.45 čistega pre- bitka. Klub je prispeval v pod- piro Proletarcu \$5. Število čla- nov kluba ni visoko, a je to de- lavna skupina, ki deluje složno in zato tudi klub uspeva. Na minul Labor Day smo aranži- rali izlet v La Salle na priredi- tev SNPJ, lani pa smo ga prire- dili v Chicagu na Proletarcev piknik. — J. O.

Tole mi ne gre v glavo?

Kako je mogoče, da tako iz- obražen narod, kakor je nem- ški, drvi kamorkoli za enim sa- mrim človekom? Mar je ta na- rodno pozabil, kako je končal v vojni pod kajzerjem?

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Na pomolu v Gruziji je spet stala dolga vrsta hotelskih portierjev, toda v spalirju. Vsak je imel na sebi napis firme, pri kateri je bil uposlen. Nihče ni nikomur pullil prtljage iz rok. Tako je boljše. Človek med njimi lahko svobodno izbira. Vprašala sva par izmed njih glede sob. "Čakamo samo one, ki so si jih v naprej rezervirali. Vse oddano."

Drugi je skrivno od strani zaspeval, da nama preskrbi krasen stan v vili tik Dubrovnika, z razgledom na morje. "Kolik?" Hm, za naju veliko predrago. Dan pozneje sva tisto vilo videla in je res v krasnem zelenju, na parobku tik morja. Komur je dano, da drugi delajo zanj, si tak stan lahko privoščijo.

Najela sva si sobo tik pristanišča v hotelu Petka. Skozi okno hotela vidijo pomorske čolne, še več pa težakov, ki nalagajo ladje s premogom. Čoln, poln tega kuriva, zapelje tik parnika, nato ga delavci nalagajo v kosaše in jih praznijo skozi duplino parnika v bazen za premog. Pričeli so ob 5. popoldne. Ko sem se ob 4. ponoči zbudil, so premog še zmerom nakladali. Ob enem so ladje polnili tudi z drugimi tovari.

Hotel Petka ni kak Waldorf Astoria, a je nedvomno toliko dober kot hotel Union v Ljubljani. Cene so zmerne. Porter, ki je nesel v sobo najino prtljago, je bil Slovenec. Majhen, sihek fant, toda je potnikom prenašal težke kovčke kakor da so blazine. Vajen je tega, kakor so navajeni mali francoski postrešniki v Cherbournu in Le Havru nositi veliki več teže kot vagajo sami.

Tik vrat najine sobe se po njihoma pomenkujeta sobarici. Slovenki sta.

Spet gledava skozi okno najine sobe. Ob pristanišču, kjer je polno čolnov za prevažanje premogov in drugega tovora, par potniških ladij za turiste, nekaj ribiških čolnov in tovornih ladij, se premika sem in tja množica: brezposelni delavci, postrešniki, domačini, ki ubijajo čas s šetanjem ob bregu, in tuji. Sklenila sva, da se pomešava mednje. Čula sva med domačini le hrvatsko govorico, med tuji večinoma češko, italijansko pa mnogo manj kot v Splitu. Seznanila sva se s češko družino, ki je nekdo živel v Ameriki, a se je vrnila po svetovni vojni v rojstni kraj s precejšnjimi prihranki. Vse ji je šlo po sreči. Vsako leto si lahko privoščijo pot k morju. "Samo da bi tako ostalo," je pojamrala naša nova znanka s Češkega. "Morda je to zadnjič, ko se nam še nudi uživati blagodejni mir pri morju." Ta družina si je najela kar celo vilo prav blizu morja. Kdor to zmoro vsako leto, mora imeti že precejšnje dohodke.

Na Gruziji je legal mrak. "Pojava peš v Dubrovnik," je predlagala Angela. Nekdo tik naju — bil je Slovenec, jo je čul: "Daleč je in hoja bo v nakreber. Peljita se rajše tja z vozom cestne železnice."

Kaj je tu njegov posel, sva ga vpraševala. Nič posebnega. Prišel je sem, ker mu slabi zdravje. Ako bo dobil primeren delo, ostane tu, da se utrdi. Vabila sva ga k večerji. Ni hotel. Ni naju odgovoril zato, da bi mu kaj dala, je pripomnil. Uslužen dečko, ponosen, čeprav mu življenje ni bilo ugodno.

Udela sva se v voz cestne železnice in zrla skozi okno v lunin svet, ki je odseval z morja kakor da je zrcalo. Ob vrhovi strani ceste so vile, nekatere tako razkošne in v gaju, da si more tak stan v tem raju privoščiti samo bogataši, ali pa aristokrat v državni službi, za katerega dobrobit morajo garati delavci in kmetje.

Izstopila sva pred trdnjavskimi vrati. Na prostranem trgu je kavarna tik kavarne na prostem. Godba igra. Pri mi-zah čuješ ljudi, ki govorijo fran-

cosko, angleško, nemško, češko, poljsko, švedsko itd. Domača publika se drži svojih miz. Lepo je. Šetala sva po trgu. V stari del mesta za obzidjem sva sklenila iti podnevu.

Dubrovnik smatrajo za svoj biser Hrvati in Srbi. Hrvati pravijo, da je njihov po veri in slavni zgodovini. Angelo Cerkenik je nama pisal:

"Dubrovnik je zibelka srbsko-hrvatske književnosti, srbsko-hrvatske Atene imenovan. To je čudežno ohranjeno srednjeveško mesto s slikovitim obzidjem in trdnjavami. V njemu so znamenite cerkve in palače. Zanimal vaju bo Fort sv. Lovrenca, kjer je imel Pen-klub svoje zborovanje. Pojdita tudi na polotok Lapad, poln razkošnih vil in v njegovo krasno kopališče."

Res sva šla tudi tja. In v kopališče. Nekdo je nama rekel, da je vstopnina v kopališče silno visoka, samo za bogate. "Bova videla. Če bo predrago, se bova pa v banji kopala."

Vstopnina je bila malo manj kot kvoder v ameriški valuti. Kopalno obleko sva imela svojo. Ampak človeku, ki zasluži to le kvoder ali malo več na dan, se zdi ta vstopnina kajpada več kot visoka. S to vsotico se mora on preživljati. Morja vzlic temu ne strada. Breg je dolg in kdor je dober plavalec, lahko skoči kjerkoli v morje.

Dva dni in tri noči sva bila v Dubrovniku. Spala sva le toliko kot je nujno potrebno, kajti tako kratak čas je treba uporabiti podnevu in ponoči čimboljše do zadnje minute.

Tudi če človek ne pozna zgodovine Dubrovnika, napravi nanj to mesto neizbrisni vtis, ako je količjak opazovalca v njemu. Se veliko več užitek pa ima oni, ki lahko gleda nazaj skozi več kot tisočletno slovitost zgodovino tega kraja.

Rastlinstvo tu sijajno uspeva. Pred vilami sva gledala pomarančna drevesa s sadeži. Lepa so, ampak oranže na njih ne bi mogle konkurirati niti onim v Floridi, kaj šele kalifornijskim. To sem nekomu omenil na glas. "Ej, dečko, kalifornijski ne zbijaj šal iz naših oranž!" Kajti tudi kalifornijske smo vzgojili Dalmatinci!

Mož je nama nato pravil za sluge izseljencev iz svoje kraške dežele, ki jih imajo za Californijo, za južno Ameriko, sploh za ves svet. Kdo mu je vse to pravil, sem vprašal.

"Ivan Lupis-Vukić, ki je naš rojak, star Američan, človek, ki vse ve."

Zelo se mi je ta navdušeni domoljub začudil, ko sem mu povedal, da Lupis-Vukić že dolgo poznam. V Chicago je izdajal tednik "Hrvatski Glasnik". Med vojno so ga obdoličili, da je špijon v službi italijanske vlade. Ko je prišel v Zed. države, si je v Južni Ameriki in v Californiji med bogatimi Dalmatinci pridobil prijateljev, ki so mu pošiljali od 50 do par sto dolarjev vsakdo izmed njih za vzdrževanje njegovega lista. Nekaj let po vojni se je v Severni Ameriki tepel s hrvatskimi komunisti in bil od njih na clevelandski konvenciji HBZ osramoten kot še niso očrnil nikogar poprej v tolikšni meri. Prodajal je nato svoj list "konzulovcem" in odpotoval v Dalmacijo, kjer je s finančno pomočjo vlade ustanovil turistiški biro v mednarodnem obsegu. Ni mu šlo gladko, pa je šel iskati novo srečo v Južno Ameriko. Meni je včasih v Narodni tiskarni na Blue Island Avenue v Chicagu dejal, da mi je lahko, ker imam za sabo za borbo z nasprotniki organizacije. Ugovarjal sem mu, da se moram v listu boriti z njimi prav tako sam kakor on s svojimi. Razlikuje je le, da njega podpira čikaška trgovska komora, naše gibanje pa nekaj sto rojakov z nikliji in kvodri. Njemu je za privatni profit, nam za načelnost.

Angeli ta pomenek med me-noj in Dalmatincem ni bil všeč.

Poidi rajše na Wentworth Ave. v Chicagu, v naselbino Dalmatincev, kadar boš utegnil, ne pa tu trošiti čas zaradi vprašanja, kdo je nasadil pomaranče v Californiji.

Trdijo, da je Dubrovnik (Ragusa) najstarejše mesto v Jugoslaviji. Staro mesto v okvirju obzidja je sijajno ohranjeno. Negujejo ga v originalnosti zaradi turistov, kajti to je dandanes glavni vir dohodkov tega kraja. Nekdo je bil Dubrovnik republika. Tekmoval je z Benetkami. Imel je pomorski promet z vsemi važnimi pristani v Sredozemskem morju in njegove ladje so vozile in odvažale tovar iz vseh jadranskih pristanišč, skozi od današnjega Trsta, pa iz vseh drugih pristanov Dalmacije v velika morja. Lep je Dubrovnik in zanimiva je njegova zgodovina, ki jo hrvatska lirika sijajno opeva.

Kdor pride v Dubrovnik, mora, če mu je količjak za potovanje in lepoto, še v Boko Kotorsko in v Kotor. In iz Kotorja po serpentinah Lovčena v Črno goro.

Vkrcala sva se na ladjo v Gruzijo zgodaj zjutraj. Mornar Dalmatincev je nama govoril: "Imate kje v Ameriki zaliv tako krasen kakor je Boka Kotorska naša?"

"Nedvomno. Saj imamo tudi več obrežja nego vi." Dalmatincev moje ugovarjanje ni bilo ljubo. Angela me je na to opozorila z opreznim sunkom v nogo.

Pravil je dalje: "Glej, te krasne gore..."

"Lepo so, ampak gole," sem se še drznil ugovarjati.

"Saj je ta kraj res kras pri-rode," je pomagala Dalmatincu Angela. On je dodal: "Boka Kotorska je najlepši fjord na svetu. Vprašaj Švede na tej ladji, ako meni ne verjameš." Ni-sta pretiravala. Lepa, nepopisna lepa je vožnja po vodni gladini v tem kraju, med mogočnim skalovjem, ki se na obeh straneh dviga visoko v zrak.

Ko je mornar utegnil, je spet prišel k nama. Smatral je, da sem s svojim ugovarjanjem storil Boki Kotorski veliko krivico. "Ali vesta, da je v tej prirodni primorski trdnjavi prostora za vse vojne ladje vseh de-vel?" Pritrdil sem, da sem že čital nekaj silnege in ga vprašal, kje so jugoslovanske vojne ladje. "Ne vem, nič ne vem," je odvrnil. "Ampak tu nekje so," sem vztrajal. "Morda, vprašaj ta rajše koga drugega."

A nisem nikogar vprašal. Ti-stih par vojnih ladij, ki jih ima Jugoslavija, sploh ne pride v poštev. V Boki Kotorski jih je navadnim očem čisto lahko skriti. Ako pa bi bila to luka italijanske vojne flote, bi čuli še vse bolj ponosne mornarje praviti o mogočnosti ne samo prirodnih pomorske trdnjave, nego tudi o drednavtih v nji. Potnikom, ki bi se vozili tod mimo, jih ne bi bilo mogoče skriti.

Blizu opoldanske ure smo dospeli v Kotor.

Pred mnogimi leti je nam Mile Klopčič za v Ameriki družinski kolektor poslal povest z naslovom "Črnogorka Ika". Vrši se v Boki Kotorski. Mična melodična povest. Klopčič je izboren pripovedovalec in pesnik. Ko sva stopila z ladje, sem vprašal Angelo, ako se spominja Črnogorke Ike. Začudila se je. Morda je v hipu pomislila, da bova spet morala iskati naslov nekoga in se žgati na solnce. Bilo je zares silovito vroče. Nekaj potnikov je zbolelo vsled soparice, pa si je misljila, čemu tu zdaj iskati kako Črnogorko, ki jo jaz poznam kdove od kdaj. Nagloma se je domislila: "Misliš Klopčičevo Iko v družinskem kolektoru?" Seveda se je spominjala, saj je čitala odtisek za koregiranje najmanj trikrat.

Blizu ladje, s katere smo se izkrcali, je stala dolga karavana avtov in busov. Vsi name-njeni za pot v nekdanjo prestolnico črnogorskih knezov, v Cetinje. Izbrala sva si rajše avto nego bus. Cena je ista. Vse prevoznikstvo za turiste iz Kotorja v Črno goro regulira država.

Ko sva v avtu čakala nadalj-nih potnikov, čaka se počutila kot da sva v peči. Kotor je v globini, obkrožen z gorami, ki so njegovo obzidje. V ta kotel

pa pripeka sonce in žge. Ko se ga privadiš, ti koristi. Ampak moraš živeti v tem kraju, ne pa priti sem le za en dan.

Kmalu se je začela naša karavana pomikati iz luke v višine. Ni bilo dolgo, že smo se zavijali po serpentinah gore Lovčena.

Vozil sem se že po mnogih "zig-zagih", največ po Skalnatem gorovju (Rocky Mountains) ameriškega zapada, a tako slikovitih serpentin, z razgledom na morje, še nisem videl. Nedvomno je po svetu mnogo lepših krajev nego je ta, ampak zame je imela gora Lovčena še posebne spomine. Prve Črnogorce v svojem življenju sem srečal v kovinskih rudnikih v Coloradu. Rekli so mi "kranjčiči". Slovenci smo z njimi prav lahko izhajali.

Še celo Irce, ki so sovražili "Avstrijce", so vzljubili te fante. Dopadlo se jim je, ker so se nazivali "Črnogorci" (Montenegro). Nič črne kože, kot jo imajo črnci iz Afrike, pa so "zamorci", so vzklikali Irce in "tretali". Črnogorci so vračali. Moj prijatelj Nik, s katerim sva živela v Leadvillu v isti stanovanjski hiši, mi je čestokrat pravil o gori Lovčeni in o Kotorju. O knezu Nikolu in o Cetinju. O svojem dekletu, katere-mu pa ni ostal zvest. Bil je stasit Črnogorec. Zumberčani, ki so stanovali v istem "boarding-hovzu", so ga naučili peti tudi slovenske pesmi. Tako je fant postal med dekleti v slovenskih salunih še posebno priljubljen. Bile so večinoma iz "suhe kra-jine" in Belokrajine. Neko zimo so se primerilo, da je Nik streljal v tla in v strop. Nekaj iz ljubosumnosti, nekaj iz črnogorske navade. Salunar, njegova žena in "kelnarce" so se vlegle za barom. Strah je strah. Neki fant, doma iz Strug pri Dobrempolju, pa je bil korajžen in Črnogorcu Niku dal eno v trebuh. Nik je bil močan in bi ga lahko z golimi rokami ugnal. Pa je v raztogotenosti spustil kroglo v njegov bok. Misli je, da ga je ubil in po-begnil iz saluna. Ležal je skrit ob cesti v snegu do jutra. V dnevnem svitu je našel pot k prijatelju. Vse premažen je zbolel na pljučnici. Vsi iz naše-ga stanovanja — kakih trideset fantov — smo ga obiskali. Niti eden mu ni prinesel rož. To tam ni bilo v modi. Ko se je zavedel, in sem mu segel v roko, mi je rekel: "Kranjčič, ako boš šel kdaj v stari kraj, pozdravi mi goro Lovčeno."

Ko sem se vozil po teh serpentinah, sem mislil nanj in na njegov pogreb. Plesali in peli smo po pogrebu vso noč.

Višje in višje se je dvigal naš avto. Manjši in manjši je postal pod njim morsk rokav. "Ako si skregan, saj sem lahko tudi jaz tiho," je rekla Angela. "Ko se ti bo zljubilo, pa izpregovori."

Ona pač ni vedela, da oddajam pozdrav gori Lovčeni od prijatelja Črnogorca, ki ima tu neke svoje in jim ne vem ne kraja ne imena. Bržkone niso nikdar izvedeli kako je končalo njegovo življenje.

(Dalje prihodnjič.)

RUSIJA SKLENILA Z NEMČIJO VEČ KOT PRIJATELJSTVO

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ge. Ako ni zaupal Angliji in je trdil, da ni zaupal Hitlerju, mar mu zdaj zaupa? Najbrže ne. Tudi Hitler ne zaupa Stalinu, zato bo pogodba med njima veljavna samo toliko časa, dokler bo obema koristna.

Kaj so ruske pridobitve?

Ako bi Rusija sklenila zvezo z Anglijo, bi se obvezala iti v slučaju vojne na njeno stran in ob enem bi ji pretila nevarnost japonskega vpada. Zdjaj ji ni treba braniti ne Poljske, ne Rumunije, ne baltičkih dežel. Verjetno je, da sta si jih v tajnem dogovoru Nemčija in Rusija že podjarmile. Največja pridobitev Rusije pa je izdajstvo, ki ga je izvršila Nemčija nad Japonsko. S tem je Japon-ska ob zaveznicu, na katero je z gotovostjo računala, Rusija pa oproščena nevarnosti mo-gočne nemške armade, da se zdaj lahko svobodno pripravi

FRANCOZI UDANI V USODO

V Parizu se pred uradi časopisov gnete dan za dnem množica, da čita poslednje vesti. Večina teh si časopisa ne more kupiti, pa čitajo one, ki so priljubljeni na deskah. Francozi so postali fatalisti, češ, kar pride pride! Ne da se pomagati! Vsi sovražijo Hitlerja, ker ga smatrajo za povzročitelja sedanje katastrofe.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Zbral Charles Pogorelec

Chicago, Ill. — Urednik Proletarca Frank Zaitz se je udeležil konference klubov JSZ in društev Prosvetne matice v Clevelandu. Ob tej priliki je obiskal več rojakov in dobil s sodelovanjem posebno J. Božiča 14 naročin. Pomagal mu je tudi Milan Medvešek. Chas. Pogorelec je dobil še 4 naročnine. Drugače, kar se agitacije za list tiče, je bilo pri nas bolj mrtvo. Soc. pevski zbor "Sava" je prošlo nedeljo imel dobro obiskani piknik pri rojaku Kobalu v Clarendonu Hillsu, ki ji je prinesel blizu sto dolarjev čistega prebitka.

McIntyre, Pa. — Vinko Yaksetich je poslal 4 naročnine in novce za Majski Glas.

Waukegan, Ill. — Klub št. 45 JSZ je poslal od prebitka piknika \$10 podpore listu. Prihodnji njihov piknik bo v nedeljo 17. septembra na istem prostoru kot zadnjič. 19. novembra bo tu konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice za severni Illinois in za Wisconsin. Martin Judnich je poslal nadaljnjih 8 naročin.

Hermine, Pa. — Tone Zornik je poslal še 4 1/2 naročnine (med njimi par novih) in še 4 oglase za naš Kolesar ter nekaj podpore Proletarcu.

Aliquippa, Pa. — George Smrekar je poslal še eno naročnino, to pot novo.

Pueblo, Colo. — Iz daljnega zapada se je spet oglasil naš stari znanec Frank Boltezar. Poslal je 4 naročnine.

Detroit, Mich. — Peter Benedict je poslal \$2 v tiskovni fond Proletarca.

Sygan, Pa. — Lorenc Kaučič je poslal še eno naročnino in

želi zadnji imenik, ker name-rava obiskati vse naročnike Proletarca v svoji okolici.

Willard, Wis. — Mike Krultz ki je bil zadnje čase kar trikrat zaporedoma imenovan v tej koloni (kar pomeni da agitira kar največ more), je poslal še dve naročnini.

Cleveland, O. — John Božič je poslal še 5 naročin. Na konferenci klubov JSZ in Prosvetne matice je bilo nabranih \$10 v podporo Proletarcu. Naš "večni popotnik" Tone Jankovič je prevzel nalogo zbiranja ogla-sov za kolesar v Collinwoodu. Za začetek jih je poslal 7. Pravi, da bo storil kar največ bo mogel v tem pogledu.

Bridgeport, O. — Klub "Na-prej" št. 11 JSZ je prispeval nadaljna \$2 tiskovnemu fondu.

Arma, Kans. — Tudi Tone Shular se je oglasil. Poslal je 2 1/2 naročnini.

Akron, O. — Od tu je poslal dva naročnini Maks Kotnik.

West Allis, Wis. — Tone Yersin je poslal nadaljnjih osem naročin.

Meon Run, Pa. — Jacob Ambrozich je poslal \$3.60 v tikovni fond, ki sta jih zbrala s so-drugom Kavčičem v veseli dru-žbi na Library. Imena in vsote so priobčene na drugem mestu.

Springfield, Ill. — S. Ovca poroča, da je klub št. 47 imel dobro obiskani piknik. Od prebitka so poslali \$5.00 podpore Proletarcu.

Maslo za tuje diplomate

Ker so v Nemčiji kanoni potrebniji kot maslo, in ker diplomatom tujih držav, ki so nastanjeni v Berlinu, ni za topove pač pa za maslo, so dobili od vlade posebno dovoljenje, da ga smejo za svojo uporabo in uporabo svojih družin direktno naročati iz Danske.

Jugoslavija ni hotela časti

V letošnjem zasedanju lige narodov bi odpadla na zastopnika Jugoslavije čast predsedovanja. Pa jo je vlada v Beogradu iz diplomatskih ozirov (da se ne zameri Mussoliniju in Hitlerju) odklonila. Vrhovni svet lige jo je nato podelil Belgiji.

MILLER'S CAFE

5205 St. Clair Ave., Cleveland, O. Fino pivo, vino in žganje. Vsek petek ribja večerja, ob sobotah kosnja. — Fina postrežba. Dobra godba.

ZA LICNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.
1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Namesto počitnic nesrečo

Lava Hot Springs, Iowa. — Z ženo sva šla v drugi polovici avgusta v toplice, a ne na počitnice, kakor sem prvotno nameraval. Zena si je 18. avgusta izmaknila kost v križu, ko je dvigala škaf vode, da je morala ostati v postelji. Tako je bilo teden dni. Zdravnik ji je končno svetoval, da naj gre v te toplice, kar sva storila. Dne 26. avgusta, ko to pišem, se ona že dokaj boljše počuti, da hodi brez palice. Pri hoji sem ji moral kajpada pomagati tudi jaz. Prve dni septembra se vrneva na najin dom v Wyoming.

Zgolj za zabavo se v to mesto ne izplača hoditi, kajti sem prihajajo večinoma bolniki. Nekatere je kar žalostno gledati; imajo ali polomljene ude, ali jih muči revmatizem, ali kakšne živčne bolezni, pa se vsi zanašajo na zdravilno moč te vode. Obratujejo trije toplotski bazeni, posest države in občine. Dva, ki sta posest slednje, sta na razpolago največ mladim, ki se koplje in zabava. Glavne toplice so državna svojina in pod državno upravo. Imajo devet vrelecev. So na prostem, le streha je zgrajena nad njimi. V te kopelji prihajajo bolniki, ki bolehalo na kosteh in sličnih prej navedenih boleznih. Sama kopelj je poceni — ena za 10c, ako kupiš karto za desetkrat. Za posamično kopanje, to je brez karte, pa stane 15c.

Cene stanovanj so različne. V hotelih so sobe od 4 do 5 dolarjev na teden, stanovanja dveh sob, v katerih si človek lahko kuha, pa od 5 do 8 dolarjev na teden.

Med prebivalci tega toplotskega mesta so zastopane mnoge narodnosti. Tudi dva Slovence sta tu stalno naseljena. Eden — piše se Karl Hlebec, ima hišo s sobami, ki jih daje v najem obiskovalcem toplice. Drugi je Gregor Štrudel, ki ima trgovino z mešanim blagom in mesnico, ob enem pa tudi lepo hišo s sobami za prenočišča, oziroma hotel. Poznajo ju mnogi rojaki, ki prihajajo v ta kraj eni radi zdravja, drugi pa kar tako, da se v toplotski vodi dobera okopeljejo. Toplice ne morejo škoditi nikomur, koristijo pa lahko. Jaz prihajam sem skoro vsako leto, da si operem za nekaj dni črno premogarsko kožo in obenem si odpodim. Ako sem doma, si ne dam nikoli miru. Letos je bila izjema, čeprav sem imel tu tudi ženo. Moral sem pač v nezgodno opravljati delo gospodinjstva in ji pomagati v toplici in nazaj v stanovanje, oba pa sva upala, da bo kmalu bolje, kajti tudi tolažba, zaupanje in pomoč drug drugemu jako pomagata. — Anton Tratnik.

Priprave na prihodnjo konvencijo AFL

Prihodnja konvencija Ameriške delavske federacije se bo vršila 2. oktobra v Cincinnatiju v Ohio. O pripravah zanjo je sklepala eksekutiva, ki je zborovala nedavno v Atlantic Cityju.

Ste naročnino na Proletarca obnovili?

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane na celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanavljate nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Jugoslovanski poslanik Konstantin Fotić v Washingtonu je oznanil, da jugoslovanskega dneva na svetovni razstavi v New Yorku, ki se bi imel vršiti 6. sept., na rojstni dan kralja Petra II., ne bo. Odložen je valed političnega položaja v Evropi na nedoločen čas. Kaj naj bi imel evropski položaj opraviti z "jugoslovanskim dnem" na razstavi v New Yorku, poslanik Fotić uradno ni pojasnil. Publike s preklicem ni razočaral, pač pa one, ki so se hoteli svetiti na slavo.

Proti komu bomo na komunističnih shodih zdaj dvigali pesti?

Wm. Z. Foster, ki je predsednik ameriške komunistične stranke, je v intervjuju in na shodu v Chicagu dejal, da je sovjetski pakt s Hitlerjem popolnoma v skladu s mirovno politiko sovjetov. Par tednov prej pa je v soglasju sovjetske zunanje politike propagiral zvezo vseh demokratičnih dežel za porazitev agresorjev. Kdo se je spremenil: ali sovjetska zunanja politika, ali Hitler? Kaj je on zdaj: ali agresor, ali pacifist?

Odgovor je jasen: je agresor in bo nadaljeval z agresivnostjo. Res pa je, da je zavrgel zvezo proti kominterni. In kominterni je ob enem zavrgla boj proti nacizmu. Hitlerjev tisk tolmači, da je Nemčija s tem razbila nakano Anglije, ki je hotela obkrožiti tretji rajh s pomočjo Rusije ter jo ukleniti v železni obroč. Rusija pa se v protiplačilo lahko zdaj svobodneje giblje v svojem sporu z Japonsko. Na načela pri teh kupcih ni nihče porajal.

Razočarani Židje, ki branijo svoje plemenske interese s pomočjo organizacije American Jewish Congress, se boje, da je pakt med Nemčijo in Rusijo njihov mednarodni položaj silovito poslabšal. Na zborovanju v Chicagu so voditelji kongresa poudarjali, da je zdaj očitno vsakemu, kar je bilo njim že prej znano, da sta nacizem in komunistična fundamentalno eno, kajti oba sta v bistvu totalitarna in oba vladata s silo, neglede na ploho besed, s katerimi opravičujeta svoja dejanja. Ampak kaj bo počela zdaj tista nacijska propaganda, ki je trdila, da je komunistična židovska pošast, kateri si je upal edino le Hitler korajžno stopiti za vrat in jo zadaviti? Ni čudno da sta ne samo Browder in W. Z. Foster nego tudi Fritz Kuhn in "Father" Coughlin v zadregi.

"A. S." z dne 1. sept. piše v članku "150-letnica liberalizma", da so se meseca julija vršile k temu jubileju velike

proslave v Franciji in da so "še naši slovenski svobodomiselci in liberalčki v Ameriki... proslavljali to obletnico francoske revolucije."

Klerikalci, ki se te revolucije z jezo spominjajo, bi lahko povedali i to, da so pri slavlju 150-letnice liberalizma v Franciji uradno sodelovali tudi Zedinjene države. In to ne samo iz prijaznosti do Francije, kajti dotična revolucija je imela ogromen vpliv tudi na razvoj naše dežele.

"Boj agresorjem!" je bilo komunistično geslo do 22. avgusta.

"Pozdravljamo mir!" so zaklicali po 22. avgustu. Tako je v njihovi oči postal Hitler iz agresorja nosilec miru. Baaaa.

Do 22. avgusta so komunisti po svetu klicali Anglijo in Francijo v vojno proti agresorjem. Po 22. avgustu ju zmerjajo za povzročevalke vojne. Trdne želodce imajo komunisti.

Prihodnja konvencija HBZ v Pittsburghu se bo vršila v hotelu Fort Pitt, kjer je izvršni odbor želel nastaniti tudi delegate. Neki N. J. Nikolac, ki dopisuje v Radniški Glasnik, pa se je za hrbtom izvršnega odbora HBZ pogajal z upravo nekake starskega hotela, in potem delegatom pisal, da jim lahko preskrbi sobe cenejše prav tako v hotelu. Ni pa povedal, da je med hotelom in hotelom razlika. Najbrže bi mož pri tem nekaj zaslužil in izvršni odbor ga je pozval na zagovor. To je menda prva konvencija HBZ, ki bo v hotelu in delegatom je priporočeno, da naj si vsi najamejo sobe v hotelih, razen oni, ki imajo svoje v Pittsburghu. Jugoslovani se torej "modernizirajo". Tudi prihodnja konvencija SNPJ bo v Pittsburghu. Če bo sledila vzgledu HBZ, bo Slovenski dom ob lepo prilozilo za dohodke.

Komunisti trdijo, da sta Chamberlain in Daladier dajala Hitlerju leta in leta vse mogoče koncesije. Čudno potem, da ni rajše sklenil zveze z njima, namesto da se je bistrv totalitarna in oba vladata s silo, neglede na ploho besed, s katerimi opravičujeta svoja dejanja. Ampak kaj bo počela zdaj tista nacijska propaganda, ki je trdila, da je komunistična židovska pošast, kateri si je upal edino le Hitler korajžno stopiti za vrat in jo zadaviti? Ni čudno da sta ne samo Browder in W. Z. Foster nego tudi Fritz Kuhn in "Father" Coughlin v zadregi.

Na konvenciji HBZ, ki je pričela 5. sept., je mnogo vike in bune. Na nji je zastopana tudi nedavno pridružena Slovenska Hrvatska Zveza. Njen bivši glavni tajnik Česarek, ki je zdaj uposlen v glavnem uradu HBZ, se udeležuje razprav v "Zajedničaru" s slovenskimi članki. Komunisti izdajajo svoj hrvatski tednik v času konvencije dnevno. Mnenje med delegati je, da bodo komunisti pogoreli na tej konvenciji veliko

bolj kakor so zadnje na mil-wauški. Tudi njihova obramba pakta s Hitlerjem jim ni v korist.

Bivši župnik pri sv. Stefanu prišel na obisk

Chicago. — Kazimir Zakrajšek je prišel po 12. letih spet v Chicagu, da zadnje obišče svoje bivše župljane, kakor je dejal na shodu dne 29. avgusta v dvorani farne šole, ki jo je on ustanovil.

Pred otvoritvijo shoda je zapel par pesmi zbor "Adrija". Predsednik shoda je bil Leo Mladič, ki je govoril prilično časa, ponavljal svoj "takorekoč" pri vsaki peti besedi in hvalil bivšega prečast. župnika Zakrajška, ki ima za vero in narod tukaj in v starem kraju nič koliko zaslug. Pozval je na oder predsednika katoliških društev s klicanjem imen (kakih pet jih je bilo v dvorani), uradnika Jeriča, oba prečastita domača duhovnika, veleuglednega jugoslovanskega konzula in par drugih odličnih oseb.

Rev. Zakrajšek je bil edini govornik. Orisal je položaj v Jugoslaviji, o kateri je dejal, da je v nevarnosti, toda imenoval je le nemško nevarnost. O fašistični agresivnosti iz Italije ni rekel ničesar. Dejaj je, da se raduje doseženega sporazuma za rešitev hrvatskega vprašanja, ki ga je slovenski narod nestrno želel. Kajti ako hoče biti Jugoslavija sposobna odupati se zunanjih neprijateljev, mora biti enotna. Dosedanja uraditev Jugoslavije je bila po njegovem mnenju napačna, kajti nemogoče je, da bi bili trije narodi en narod, češ, Hrvat ne more biti Srb, ne obratno, in isto velja za Slovence. Jako laskavo je govoril "o velikemu voditelju Korošcu, kateremu sledi ves slovenski narod", ni pa povedal, da je isti dr. Korošec kot notranji minister pomagal vzdrževati v Jugoslaviji centralizem z vsi mogočimi žandarmerijami, ki je pod oblastjo notranjega ministra. Prav radi tega so Hrvati dr. Korošca zelo zasovražili, češ, da je upregel sebe in Slovence v voz velebrske politike.

V svojem govoru je predlagal čestitko vladi na sporazumu in dejal, da se naj jo pošlje brzojavno. Vprašal je, kdo je to. Precej rok se je dvignilo. Nato je nadaljeval svoj govor.

Pravil je, kako napačno so presojali v starem kraju izseljene Slovence. Na ameriške so gledali le s sebičnega vidika, da bi dobili od njih dolarjev. Zdaj je drugače, se je pohvalil, kajti njegova Rafaelova družba in izseljenška zbornica, ki jo je ustanovil, je narodu tolažila, kako naši ljudje v tujini žive, kako garajo, koliko so že doprinesli h kulturi in bogastvu tujim narodom in kako se ti naši rojaki v tujini radujejo, če se jih v domovini ljubeče spominjajo. Tako je po njegovi zaslugi ena nedelja v letu v Sloveniji "izseljenška nedelja". V cerkvah na ta dan vsi duhovniki pridigajo o tisočih Slovencev, ki delajo za kruh v Severni in Južni Ameriki, Franciji, Nemčiji, v Afriki in tako dalje. Nato se vrše molitve za srečo Slovencev v tujini. Ob enem prodaja Rafaelova družba posebne dopisnice, ki jih ljudje po cerkvenih opravilih pošiljajo svojcem križem sveta.

Izjavil je, da so ameriški Slovenci v Ameriki poslali sorodnikom in drugim v stari kraj v povojnih letih 18 milijonov dolarjev. To je visoka vsota — skoro nevrjetno visoka, a podatke je dalo ministrstvo v Beogradu, torej so menda resnični.

Vlada v Beogradu ima posebno sefa za izseljenške zadeve, ki z Rafaelovo družbo sodeluje in pomaga, da se ne samo vlada nego vse oblasti in javnost brigajo za izseljeni narod. Dotični sef je Srb, a njegova žena je Slovenka, doma iz Kranja.

O Slovenceh v Nemčiji (na

NE VERUJEJO V SVOBODO GOVORA

Gornja slika je iz napada na komunistični shod v San Antonio v Teksasu, ki ga je branil špan Mauray Maverick z vse svojo policijsko silo in v galiciji, kateri so brizgali vodo v drhal, da so je razpili. Zdaj je v teku kampanja za odpoklic špana.

Koroškem) je dejal, da so brez pravic. Usta morajo držati zaprta. Enako v Italiji. In tudi prebivalci v Jugoslaviji ne smejo govoriti kakor bi radi. (Tudi tu bi bil lahko pripomnil, da je bila cenzura najstrožja in svoboda zborovanja najbolj zatrta, ko je bil dr. Korošec notranji minister.

Govoril je o prekmurskih Slovenceh, ki žive v skrajno bednih razmerah, ker jim domovina v sedanjem položaju ne nudi kruha ne dela, pa se jih izseli 10,000 in več vsako leto v Nemčijo na sezonska dela. Tam jih drže kakih 8 do 10 mesecev v letu. Ti nesrečni ljudje se vračajo po par mesecev do naslednje sezone v Jugoslavijo kot nemurji in nad domovino so skrajno nezadovoljni, hvalijo pa Nemčijo, ki je zaletela sovražnika Slovencev.

Pravil je, da je bil z njegovim posredovanjem v Ljubljani pod pokroviteljstvom izseljenške zbornice in Rafaelove družbe ustanovljen izseljenški muzej. Apelaril je, da naj Slovenci pošljejo vse, kar bi spadalo v zbirko za ta muzej, tja, kajti ko bodo priseljeni Slovenci v tej deželi pomrli, bodo njihovi amerikanizirani otroci po metali take relikvije proč, ker jim ne poznajo vrednosti. Tam pa bodo za zgodovino Slovencev, posebno izseljenih Slovencev in za obiskovalce muzeja nepopisnega pomena.

Hvaliti je slovenski narod, ker je tukaj in tam krščanski, ker neumorno dela, ker si je vzle svoje šibkosti in neizgovinljivost pridobil spoštovanje med svetom in je veri zvest tudi na tujem.

Dejal je, da je že v letih, glavo ima sivo in se bliža zatopni življenja. "A ko vas po 12. letih gledam, vidim, da je tudi na vas legla zima. Otroci, ki so bili še malčki, so zdaj veliki," je dejal župljanom. Toda uverjen je, da bodo ti otroci ponosni na svoje slovenske pokolenje in štrili spoštovanje do naroda svojih staršev. Pri tem se je skliceval na Irce, ki so že davno opustili svoj jezik a so vendarle Irce rod za rod.

Njegov govor ni bil provokativen in ni rohnol proti takozvanim sovražnikom med našim narodom, kot je namje silopal ogenj in žveplo, ko je bil še župnik pri sv. Stefanu. Res, pozna se že zima na mnogih teh, ki so mu pomagali obnoviti klerikalni pokret med ameriški Slovenci. Govoril je o o-nih dneh, ko je napadal nasprotnike in se prepiral s farani le še kot o spominih. Slovenskemu pogrebniku na Čermakovi cesti se obetajo dobri časi. — Poročevalec.

Problem židov na Poljskem

Zidje so na Poljskem druga največja "narodna manjšina". Prva po številu so Rusini. 10 odstotkov prebivalstva Poljske tvorijo židje.

TO IN ONO

Cleveland, O. — Včeraj je bilo 27. avgusta in nedelja. Namesto da bi šel k 10. maši sem šel v službo, ki traja od 10:18 do 4:20 pop. In kam potem? O, že vem!

Čital sem, da priredi socialistična "Zarja" izlet na Tanckove prostore, v bližini ceste, ki se imenuje "Lost Nation", kakih 15 milj vzhodno od Clevelanda. Šel sem tja, da se zabavam in izvem kaj novega.

Najprvo naj povem, čemu se tista cesta imenuje "Lost Nation" ali "izgubljena država", oziroma "izgubljeni narod" po naše. Bili sta dve naselbini starih ameriških naselencev. V eni so bili zelo verni ljudje. Imeli so cerkev in pastora. Druga ni imela ne cerkve in ne dušnega pastirja. Ker se naseljenici v nji nikakor niso hoteli spreobrniti, so jim pobožni sosede dali ime "izgubljeni narod" (lost nation). To ime je ostalo še danes. So li bili tisti ljudje socialisti, nisem mogel izvedeti. Da-li so bili svobodomislci? Odgovora na to nisem potreboval.

Seve, da je bil med izletniki soc. "Zarje" Jože Lever, ki mi je povedal, da naši fantje dol v Newburghu izostajajo od sej. Dasi so redke, niti na tiste ne pridejo. Je že tako z nami socialisti. Delaj, in če je kaj narobe ali se komu zameriš, si kritiziraj. Drugi imajo navado reči "boglonaj", pri nas pa, "ja" kaj pa je z vašim klubom? Ali nič ne delate?

Well, klub je all right le članov za delo manjka. Kakor v Newburghu, tako je bilo meseca avgusta pri nas v Collinwoodu v klubu št. 49. Prišla sta le Andy in Anna. Ampak če je treba, lahko včasih dva tolko storiš kakor deset. In klub št. 49 je imel zastopnika na zborovanju Prosvetne matice v nedeljo 20. avgusta na St. Clair Ave.

Izletniki so se vzle našim skrbem na pikniku dobro zabavali. V tih temni gozd pa je donela pesem.

Jennie Dagarin mi je pripovedovala, kakšnega si me je predstavljala, dokler me ni poznala. Velik, močan "dedec" z dolgimi brkami, črnimi grozdami očmi, pravi "villain", ali kakor bi rekel: "surovina"! Seveda s čikom v ustih, zloben prepirljivec, ki pljuje preko vsake glave, ki mu ne ugađa. "Kakšna pomota", je pripomnil Milan Medvešek.

Leo Poljšak, njegova soproga, Jože Jauch in podpisani smo pred odhodom nekoliko pretresali sedanji položaj, posebno z ozirom na pogodbo med Nemčijo in Rusijo, ki je bila nenadno razglašena. Ljudje po svetu so se seve temu čudili, ker so smatrali, da bo sporazum "heil Hitler" in "heil Stalin" pomagal na noge našemu socialističnemu gibanju. Ujajmo, da se to uresniči, kajti

ZA ZEDINJENJE SOCIALISTOV V SKUPNO GIBANJE

Sodrug James D. Graham, predsednik delavske federacije v Montani, je nedavno pisal tajniku JSZ Chas. Pogorelcu o situaciji med socialisti v Zed. državah. Pravi, da je pri pregledovanju korespondence naletel na Pogorelčev pismo, ki ga je poslal pred tremi leti, pa ga je prevzela radovednost, kako uspeva pokret med nami. V svojem pismu pravi stari voditelj unijskega in socialističnega delavstva v Montani med drugim:

"Ali bo socialiste mogoče zediniti v skupni stranki? Pisal sem o tem mnogim sodrugom širom Zed. držav in večinoma mi odgovarjajo, da so za združenje. Nekateri pa menijo, da je enotnost sedaj še nemogoča."

"Prihodnje leto bodo predsedniške volitve in dolžnost socialistov je na vsak način skrbeti, da poseže socialistična stranka v volilni boj s svojim kandidatom. Ko beži čas mimo nas, se nam čezdalje bolj razkriva ena stvar. In ta je, da je socializem edini izhod iz ekonomskega kaosa, ki tišti to deželo in ostali svet k tlom."

"Mnogi pričakujejo, da bo pri prihodnjih volitvah "landslide" za republikance. Za socialiste je torej še toliko bolj potrebno, da konsolidirajo svoje sile."

Komunisti so se izkazali za nezanesljive. Oni so to, za kakršne jih kažemo že vsa leta. Spreminjajo prepričanje in taktiko kakor vreme.

Urednik Proletarca je bil med nami tri dni. Ali je kaj naših izgubljenih sodrugov spreobrnil, še ne vemo. Dobro bi bilo, da bi oni, ki so enkrat že bili med nami in ki so še živi, prišli nazaj in spet rekli, da je njihov prostor v socialističnih vrstah. Pod našo "rdečo marelo" se bodo počutili doma.

Zelim nadaljnjih uspehov socialistični "Zarji", Josephu Leverju in drugim zavednim delavcem v Newburghu pa, da ohranijo svoj klub, ker ga potrebujejo. — Frank Barbič.

Socialisti v Johnstownu nimajo svojih kandidatov

Johnstown, Pa. — V Pennsylvaniji dovoljuje zakon kandidirati ne samo na listi ene stranke, ampak na vseh, komur je nominacije mogoče dobiti. Tako se dogaja, da kadar socialisti nimajo svojih kandidatov, ali ako jih kdo drugi s peticijo za nominiranje na socialistični listi prehitijo, imajo volilci na volilni dan pod socialistično rubriko v mnogokaterem slučaju kandidate, ki niso socialisti ali pa morda celo nasprotniki socialističnega gibanja.

Vsled tega je klub št. 5 JSZ podal v tukajšnjem dnevniku Johnstown Democrat izjavo, da socialistična stranka za bo-doe volitve v tem okraju ni nominirala svojih kandidatov, niti ni indorsirala drugih, ki morda bodo označeni na glasovnici pod socialistično rubriko. — John Rak.

Različna prvenstva

Največ vojakov ima Nemčija. Največ zlata imajo Zed. države.

"Socialistična organizacija države Montane ni pridružena ne socialistični stranki ne Social-demokratski federaciji. Pridružili pa se bomo ko hitro se zedinijo obnoviti stranko za resno politično akcijo. Naša socialistična organizacija, ki ima do imena Socialist Party v Montani legalno pravico in kontrolira strankin ustroj, namerava prihodnje leto iti v volilni boj s svojimi kandidati. Konvencijo bomo imeli meseca maja 1940."

"Kaj mislite vi o prizadevanjih za socialistično edinstvo?" Stari Graham torej ni obupal vzlic težkim skušnjam. V frakcijskem boju v soc. stranki je storil enako kakor finska federacija. Ni se hotel pridružiti ne eni ne drugi struji.

Slogi organiziranega delavstva v Montani silno škoduje boj med CIO in AFL. V tej državi so delovale unije zmerom enotno. Strokovne organizacije AFL so pomagale finančno, s stankami in moralno, da so se rudarji v bakrenih rudnikih v mestu Butte spet organizirali.

V razkolu pa so šli slednji v CIO. Delavska federacija države Montane jih je s posebno resolucijo, ki je bila sprejeta julija t. l., povabila, naj se vrnejo v njo in skupno z drugimi unijami delujejo za združenje vseh tudi v ostalih državah.

Breme davkov

V Zed. državah so bili v zadnjih šestih letih zvišani davki vseh vrst 79 odstotkov.

Državnik, ki je moral odločiti za ali proti splošni vojni

Angleški premier Neville Chamberlain je dne 1. septembra objavil korespondenco med angleško in nemško vlado in besedilo pomenkov med zastopniki Anglije in Nemčije v zvezi Hitlerjevih zahtev napram Poljski. V parlamentu je Chamberlain izjavil, da je za klanje v Evropi odgovorna

NEVILLE CHAMBERLAIN

samo ena oseba, in ta oseba je nihče drugi kot nemški firer Adolf Hitler. Chamberlain je v istem govoru izjavil, da bo Anglija držala obljubo, ki je dala Poljski. A če vedno si je prizadeval na kak način pridobiti Hitlerja in Poljsko za poravnave je potem, ko je bila vojna med njima že dva dni v teku. Dne 2. sept. je izjavil, da je med Anglijo in Nemčijo vojna stanje.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. Lawndale Ave., Chicago

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika

Fina postrežba — Cene zmerno — Delo jamčeno

Telefoni: CANAL 7172-7173

1727-1731 W. 21st Street

CHICAGO, ILL.

ZAPISNIK KONFERENCE KLUBOV JSZ IN DRUŠTEV PROSVETNE MATICE DNE 20. AVG. V CLEVELANDU

Tajnik Louis Zorko odpravi zborovanje ob 9:20 dop. Za predsednika izvoljen Milan Medvesek in za zapisničarja John Krebel. Sklenjeno, da se zapisnika zadnje seje ne čita.

Korespondenca.—Pismo tajnika P. M. Chas. Pogorela, v katerem naznanja, da je zastopnik eksekutivne JSZ in Prosvetne matice na tem zborovanju Frank Zaitz, sprejeto na znanje, enako pismo s. J. Tanca iz Girarda, ki priporoča, da se prihodnje zborovanje vrši bodisi v Girardu ali pa v Akronu. Društvo št. 476 SNPJ je poslalo \$1 za kritje stroškov, društvo Napredne Slovence št. 137 SNPJ \$2, št. 5 SNPJ \$2, in Progresivne Slovence \$5.

Poročilo tajnika.—Kar se tiče konferenčne blagajne, od prejšnjega do tega zborovanja ni bilo posebnih sprememb. Njeno stanje je sledeče: Blagajna ob zaključku prejšnje konference \$15.61
Stroški do 20. avgusta 2.10
Blagajna dne 20. avgusta 1939 \$13.51
Druga imovina: Vloga v North American Mortgage Co. \$49.80
Ena delnica Slov. del. centra 25.00
Skupaj \$88.31
Nato je tajnik Zorko poročal sledeče:

Maja t. l. je minulo eno leto od kar smo se zadnjič sešli in ukrepali naših problemih in napravili precej obširne načrte za naše bodoče delovanje. Sklenilo se je, da bi se zadnji jesen organiziral, oziroma sklical javen shod in v zvezi s shodom izdalo letak o delavskih vprašanjih za splošno distribucijo in tri tedne pred shodom naj bi se vršilo konferenčno zborovanje.

Vse, kar smo sklenili, bi bilo potrebno izvršiti, kar bi bilo tudi koristno, samo če bi bilo izvedljivo. Na seji sem poročal, v kakšnem stanju se nahajajo blagajna, in to ne da bi jaz vzel en cent za zadnjih par zborovanj za določeno odškodnino po \$5 od zborovanja. In s temi sredstvi, ki smo jih imeli na razpolago, nismo mogli riskirati vsote okrog petdesetih dolarjev, kar bi nas približno stalo za najemnino velike dvorane in za tiskanje in razpečevanje proglaša. Zastopniki ste najbrže pozabili, kakšen akcijski načrt se je sprejel in v kakšnem stanju se nahajala konferenčna blagajna in niste za dve prinesli pred svoja društva, da bi finančno podprli to akcijo, ker nismo od nobenega društva prejeli niti centa za izvedbo tega načrta. Najbrže, da je porazno za našo akcijo vplivalo to, ker socialistična stranka ni imela svojih kandidatov na volilnem listu, druge delavske stranke pa tudi ni bilo, ker se še ni pojavila.

Kadar nimamo finančnih sredstev za uresničitev načrtov, so praktično brez pomena. To je tudi vzrok, da nismo prej sklical konferenčno zborovanje, pa tudi pritiska ni bilo,

da ga naj skličem. Imamo tri organizatorje, pa me ni nobeden urgiral, da naj ga skličem, razen sodrug Tanec iz girardskega okrožja, ki je pozabil moj naslov ter poslal poziv v Proletarca, da je že čas sklicati zborovanje. V to sem se jaz že poprej odločil in imel pisma že večinoma razposlana, predno sem čital njegov poziv. Toliko o tem.

Druge zaključke glede protestne resolucije o vprašanju relief, se je izvršilo. Dodatno se je poslalo resolucijo za preklic embarga napram lojalistični Španiji.

Nadzorni odbor je poročal, da je račune pregledal in so v redu.

Poročila zastopnikov.—Za klub št. 28 pravi J. Lever, da nima nič posebnega poročati. Aktivnosti v naprednem smislu ni toliko kot bi bilo potrebno, ker je veliko mladih med ljudmi in pa premalo agitatorjev.

Anna Barbič, zastopnica kluba št. 49, enako omenja, da nima posebnega poročila.

Klub št. 27 zastopajo Milan Medvesek, Frank Suhadolnik in Josephine Turk. Pojasnili so navzočim delovanje kluba, ki je zadovoljivo.

Za klub št. 222 v Girardu je poročal Anton Dežman, da je aktiven na delavskem polju kolikor največ mogoče.

Od društev SNPJ so poročali: John Lano in Milan Medvesek za št. 5 SNPJ; za št. 49 v Girardu John Bogataj, ki med drugim pravi, da je njihovo društvo za skupnost in napredek; za št. 53 poročata Ivan Jontez; za dr. št. 126 poročata Edward Branisl in Louis Zorko, da podpira vsako akcijo, ki je v korist napredka in delavstva; za št. 137, Girard, poročata Maggie Tanec in Milka Kres; Louis Kaferle od druš. št. 142 pravi, da podpira razna podvzeta v korist napredka gmojno in moralno; Meselko od dr. št. 147 pravi, da pomaga to društvo vsaki napredni delavski akciji; Peter Segulin izva-ja, da se druš. št. 477 strinja z delom, ki ga vrši Prosvetna matica in ga podpira; Maks Kotnik, Akron, je poročal za društvo št. 535 in ob enem o splošnih razmerah v njihovem kraju. Smatra, da je med naprednimi rojaki premo aktivnih; druš. št. 476, Salem, ni poslalo zastopnika, a tajnik Hrvatini je sporočil, da podpirajo vsako napredno akcijo, ki jo priporoči Prosvetna matica; od druš. št. 643, Girard, je poročal A. Selak; Henry Rupert, zastopnik federacije SNPJ za north Eastern Ohio, je apeliral, da se naj o Prosvetni matici in njenem delovanju piše več v angleščini, da jo bo mladina boljše poznala in podpirala; zastopnik druš. št. 18 SSPZ A. Nagode iz Girarda pravi, da žele člani Prosvetne matice obilo uspeha; za druš. št. 20 SSPZ pravi W. Candon, da nima kaj posebnega poročati;

Filipič smatra, da bi bilo koristno obdržati štiri konference na leto. Splošno mnenje je, da naj se vršita dve, in le če bo potrebno, naj se jih skliče več.

Nato je predlagano in sklenjeno, da se vršita dve redni konferenci vsako leto, in sicer ena v Clevelandu in druga v kakim sosednjem naselbinu.

Sprejet je predlog J. Leverda, da tajnik konference sporoči željo te konference upravi Cankarjevega Glasnika in Proletarca, da naj, ako mogoče, poslata na agitacijsko turo zastopnika skupno.

Joseph Jauch govori o tekoči volilni kampanji z ozirom na iskanje podpisov v korist izboljšanja zakona o starostnih pokojninah. Priporoča navzočim, naj sodelujejo v tej akciji. Petičije so v cirkulaciji in potrebno je dobiti mnogo podpisov, da stvar pride na referendum. Zorko omenja, da sta pred nami v akciji za podpis v resnici dva načrta. Enega je pojasnil Jauch, drugi pa objavlja \$30 na teden pokojnine, ne da bi bilo treba novih davkov, kajti izplačevalo se bi jo z nekakimi money orderi. Pravi, da ta načrt ni resna stvar, več opore pa ima načrt, o katerem je govoril Jauch.

Splošne zadeve.—Milan Medvesek izva-ja, da čestokrat nastajajo nesoglasja po nepotrebnem, kot je to poudarjal že s. Zaitz in drugi. Priporoča, da naj dopisniki vse kar pišejo v liste dobro pretehtajo, kar bo v korist našemu gibanju. Namesto, da bi se le prerekli, bo-

enako je dejal Fr. Penca, zastopnik društva št. 1 SDZ in Mrs. Mikus od druš. št. 2 SDZ. Anton Janković, zastopnik dr. št. 3 SDZ, pravi, da podpirajo vsako akcijo, ki je v korist delavstva. A. Selak, zastopnik društva št. 108 JSKJ, pravi, da želi članstvo temu zborovanju v korist aktivnosti Prosvetne matice čimbolj uspeh.

O Cankarjevi ustanovi poroča Joseph Jauch. Od druš. št. 1, Progresivne Slovence, je poročala Mrs. Furlan.

Za pevski zbor "Zarja" (odsek kluba št. 27) sta poročala L. Kocjan in J. Krebel. Zbor neguje petje kolikor je v sedanjih okolščinah največ mogoče; pomaga pri klubovih aktivnostih in na priredbah drugih organizacij.

O dramskem društvu "Anton Verovšek" je poročal Louis Kaferle. Vzlic težkočam in krizi društvo vztrajno deluje na dramskem polju in vprizarja igre, ki so v pouk in razvedrilo publike.

Deset kulturnih in podpornih društev, ki so v Prosvetni matici v tem okrožju, na tem zborovanju ni bilo zastopanih.

Po končanih poročilih je predsednik Medvesek predstavil zastopnika eksekutivne Fr. Zaitza, ki je dejal, da je od poročevalcev pričakoval več kritičnih mnenj o stvareh, ki so za naš pokret najvažnejše. Nato je obširno tolmačil pomen tekočih dogodkov za nas, za to deželo in sploh vse delavsko gibanje. Govoril je dalje o unijah, o možnostih za samostojno delavsko politično akcijo in o sedanjih opredelitvah raznih delavskih in farmerskih struj. Poudarjal je važnost konference klubov JSZ in Prosvetne matice, na katerih imajo priliko biti zastopane vse naše kulturne organizacije, domovi in napredna podporna društva raznih jedrot in zvez, kakor tudi samostojna.

Sledi razprava o njegovih izvajanjih, ki se je udeležil Kocjan, Zorko, Filipič, Krebel, Selak, Kaferle in drugi, ki so razmotrili o JSZ, Prosvetni matici, kulturnih društvih, Cankarjevi ustanovi in Cankarjevem Glasniku, o unijah, Proletarcu itd. Zorko je dejal, da imamo napredni slovenski delavci sorazmerno več publikacij, kulturnih društev in raznih drugih ustanov kot pa drugi narodi. Potrebno pa je, da kaj ukrenemo za pomnožitev naših shodov in predavanj. Dalje, da si dobimo potovalnega zastopnika, ki bi v tem slučaju lahko agitiral za Proletarca in Cankarjev Glasnik. Ob enem je priporočal, da se naj naša prihodnja konferenca vrši v Girardu.

Filipič smatra, da bi bilo koristno obdržati štiri konference na leto. Splošno mnenje je, da naj se vršita dve, in le če bo potrebno, naj se jih skliče več.

Nato je predlagano in sklenjeno, da se vršita dve redni konferenci vsako leto, in sicer ena v Clevelandu in druga v kakim sosednjem naselbinu.

Sprejet je predlog J. Leverda, da tajnik konference sporoči željo te konference upravi Cankarjevega Glasnika in Proletarca, da naj, ako mogoče, poslata na agitacijsko turo zastopnika skupno.

Joseph Jauch govori o tekoči volilni kampanji z ozirom na iskanje podpisov v korist izboljšanja zakona o starostnih pokojninah. Priporoča navzočim, naj sodelujejo v tej akciji. Petičije so v cirkulaciji in potrebno je dobiti mnogo podpisov, da stvar pride na referendum. Zorko omenja, da sta pred nami v akciji za podpis v resnici dva načrta. Enega je pojasnil Jauch, drugi pa objavlja \$30 na teden pokojnine, ne da bi bilo treba novih davkov, kajti izplačevalo se bi jo z nekakimi money orderi. Pravi, da ta načrt ni resna stvar, več opore pa ima načrt, o katerem je govoril Jauch.

Splošne zadeve.—Milan Medvesek izva-ja, da čestokrat nastajajo nesoglasja po nepotrebnem, kot je to poudarjal že s. Zaitz in drugi. Priporoča, da naj dopisniki vse kar pišejo v liste dobro pretehtajo, kar bo v korist našemu gibanju. Namesto, da bi se le prerekli, bo-

NACELNIKI FRANÇOŠKE VOJNE SILE

Na gornji sliki so general Vuillemin, ki je vrhovni poveljnik francoske zračne flote; admiral Darlan, vrhovni poveljnik vojne mornarice, in general Maurice Gamelin, vrhovni poveljnik francoske armade. Vsi trije pravijo, da je oborožena moč Francije kos vsemu.

mo imeli toliko več časa za resno delo.

L. Zorko predlaga, da se naj za to okrožje aranžira predavateljsko turo, in da se v ta namen izvoli odbor, ki bo dobil predavatelja ter izvršil priprave. Predlog sprejet. V odbor so izvoljeni Ivan Jontez, Josephine Turk in Louis Zorko.

Volitve.—Za tajnika blagajnika izvoljen John Krebel. Organizatorji so: za Girard Anton Nagode, za okrožje Akron-Barberton Max Kotnik, in za Cleveland Joseph Lever.

Soglasno sprejet predlog, da se prihodnje zborovanje vrši v Girardu. Določeni datum se prepusti girardskim zastopnikom s sodelovanjem kluba št. 222 in tajnika konferenčne organizacije.

Razno.—Anton Janković vpraša, ako bi mogel F. Zaitz pojasniti, kaj je s turo, ki je bila oglašena za Tom Mooneyja in v kakšen namen so obrnjene njegove aktivnosti. Zaitz je dejal, da ne ve o tem drugega kot kar čita v listih in pisnih. Mooneyjeva tura se v prvem slučaju prometerjem ni obnesla radi par tehtnih vzrokov, četudi so je zasnovali v nadi, da bo ena največjih kar jih poznamo v sličnih slučajih (na primer v Debovem, ob času, ko je bil izpuščen iz ječe). Delavstvo je ni vzelo resnim vsled tega, ker so bili v ospredju komunisti in iskali pri tem koristi zase, vrh tega niso verjeli, da se gre zdaj res za izpuščenega Billingsa, ki je za isti nedokazani zločin se v zaporu, vrh tega pa je dneвно časopisje med tem pridno uporabljalo proti Mooneyju takozvane "družinske razmere". Vse te okolščine bi Mooney bržkone premagal, če ne bi bil težko obolel. Ko je ozdravel, je pričel spet z govorniško turo.

Predsednik Medvesek označi shod, ki je sklican v mestni auditorij za časa zborovanja YPSL. Glavni govornik je Norman Thomas.

J. Bogataj iz Girarda opozarja na nevarnost shodov, ki jih pod raznimi oznabami sklicuje Ameriška Legija in druge profesionalne patriotske organizacije. Ker se večina takih shodov vrši v svrhu zavajanja, je za delavstvo potrebna previdnost.

Janković pravi, da imamo mnogo prilik za našo agitacijo na raznih prireditvah društev, federacij in klubov. Ena takih priložnosti je prireditev dneva SNPJ v La Sallu. Vabi navzoče, da se je naj udeleže.

Predsednik seje pravi, da ker nimamo kolekte za kritje stroškov tega zborovanja, je umestno, da se med navzočimi zbira v tiskovni sklad Proletarca. Nabralo se je \$10.

Predsednik Milan Medvesek zaključuje sejo ob 1. pop.

John Krebel, zapisnikar.

Težko obligacija

V fiskalnem letu, končano 30. junija t. l., je prišlo poprečno na vsako osebo v tej deželi \$114 raznih direktnih in indirektnih davkov.

Komunisti v Chicagu praznovali 20-letnico

Chicago.—Komunisti slave 20-letnico svojih skokov iz ekstreme v ekstrem, iz "prepričanja" v "prepričanje" in tako so se v tem slavlju nepričakovano srečali s pristaši Frica Kuhna. On jih ne mara in oni ne njega, toda "vodja" in "firer" sta sklenila, da naj bodo prijatelji in morajo biti.

Chicago Stadium na W. Madison St. je velika stvar. Lastniki trdijo, da je v njemu 25,000 sedežev. Komunistična stranka je imela v njemu 1. septembra slavje 20-letnice, ki se ga je udeležilo po njenih zahtevah do 40 tisoč ljudi. Poročevalci buržvaznih listov pravi, da jih je bilo od 8 do 10 tisoč, nepristranski opazovalci pa menijo, da je prišlo na Earl Browderjevo prireditve kakih 8 tisoč ljudi.

Ako se pomisli, da so računali na shod vstopnino od 55c do \$1.10 je jasno, da je tolikšno množico lahko smatrali za uspeh. Svojim najbližnjim pristašam so dali vstopnice po 25c. Kmalu po otvoritvi shoda so začeli ljudi spuščati v dvorano tudi če niso imeli vstopnic.

Baje jim je kolekta prinesla lepo vsoto. Predsednik zborovanja ni oznanil, koliko znaša.

Kakor Hitlerjevci, verjamejo zdaj tudi komunisti bolj in bolj v dramatičnost. Na jazebe je treba napraviti mogočen vtis, potem dajo po desetakah, po petakah, ali vsaj po dolarju, četudi so morali plačati tudi vstopnino na shod, ki je bila povprečno tolikšna kot za srednje dober "movie".

Orglje buče. Na govorniškem odru je ogromna risba, ki predstavlja Abrahama Lincolna. Ob straneh sta portreta v manjši obliki Lenina in Stalina. Drugih bogov ni. Krase jih dekoracije ameriških zastav.

Govorniki nastopajo drug za drugim. Nihče ni pozival navzočih dvigniti pesti, kajti to bi bila demonstracija proti nacijem.

Vsi slave pomemben jubilej. Par sto komunistov; ki so na plačilni listi svoje stranke in unij, posebno pri jeklarski v S. Chicagu in v Garyju, dela za žive in mrtve odkazane jim naloge. V nje slepo zaverovani pristaši izvrše vsak ukaz na migljaj. Vse je vzorno organizirano.

Shod poteka. Vrhne galerije so prazne. Ljudje, ki so plačali le po 25c vstopnine, svobodno prodirajo na prazne sedelce, na katerih bi smeli sedeti le oni, ki bi plačali 55c in \$1.10 vstopnine.

Petje. Gledam v tiskan sporred. Zaradi lepšega imajo tudi cerkven zbor baptistov. "Mother" Bloor je določena, da govori za kolekto. Pripravila se je dobro.

Orglje buče. Morda niso orglje? Morda je godba? Nekaj je.

Luči v Stadiumu ugašajo. Napetost. Dramatični moment. Predsednik shoda igra na živce navzočih. Presenečenje. Nekje se odpro vrata, in iz skrivališča se pokažeta zvezdi. Po-

ster in Browder. Foster kmalu ugašne. Le Browder se sveci, kakor kresnica! V zatemnjeni dvorani sega nanj žarkomet, da vsi vidijo. Voditelj, Firer. V naprej izbrana skupina malih zakipi. Korakajo z njimi proti odru. Zvezdnate zastave vihrajo. Na slikah na odru pozdravljajo zvezdnati prapor Lincoln, Stalin in Lenin. Sijajno. Orglje buče. Množica ploška (ne vsa).

Illinoiški voditelj komunistov se je hvallil, da so dobili v nedavnem času več novih članov kot pa ima socialistična stranka vseh skupaj. To je verjetno. Morda so pristopili naciji.

Foster je govoril le dobrih 10 minut. On je zdaj le še okrasek komunistične stranke. Nekaj takega je zanj, kakor kralj Italije ali Anglije. Titel ima, a nič ne pomeni.

Pravi ambasador je Browder. Govoril je dolgo. Nad eno uro. Oziroma bral iz Daily Workerja Molotov govor.

Napadel je posebno socialistično stranko in Normana Thomasa. Buuuu.

Ampak ni bilo vse neumno, kar je rekel o njih. Na primer, očita socialistični stranki, da najglasnejše kriči proti vojni, da zahteva od Roosevelta ohranitev nevtralnosti Zed. držav za vsako ceno, a zdaj v isti sapi socialisti rjevoje proti mirovnemu paktu med sovjetsko Unijo in Hitlerjem. Buuuu, je mukalo kakih tisoč mladih ljudi. Seveda proti socialistom v odobravanje zveze s Hitlerjem.

In je Browder vprašal: Ako so socialisti za mir, edino za mir pod vsakim pogojem, kakor poudarjajo v resoluciji, čemu zamerijo USSR, ker je tudi za mir in je v ta namen sklenila s Hitlerjem sporazum, namesto da bi se zapletla v vojno z njim in vlekla kostanj za žerjavice za druge. Ploskanje. Ampak ne dolgočasno. V zadregi pije Browder vodo in to ponovi vsakokrat, kadar je ploskanje prekratko.

Apel za fronto proti agresorjem je s tega shoda čisto izginil. Ne bi ga bilo mogoče najti niti z najboljšo žarnico v najbolj sočnem dnevu. Tudi geslo, "bojkotirajte nemške izdelke", se je nekam čisto izgubilo.

Hitler je bil sicer omenjan, celo kritiziran je bil, ker toliko pameten je Browder, da ga ne more hvaliti direktno, ko pa ga je do konca avgusta zmerom napadal kot največjega tolovaja na svetu.

Čez mesec ali dva ga bo slavil za napol komunist, ali vsaj za zaveznika in podpornika Rusije.

Nad polovico udeležencev na tem shodu je tvorila mladina. Največ židovska. Čudno, da židje, ki se smatrajo za pametne, se zmerom pomagajo stranki, ki je sklenila pakt z največjim sovražnikom semitske rase. Zelo mnogo je bilo jeklarskih delavcev iz So. Chicaga in sosednih centrov. Bilo bi pametnejše, ako bi se potrudili rešiti svoj Hrvaški dom, namesto, da so ga prepustili cerkvi.

Na shodu je bilo tudi nekaj poročevalcev kapitalističnih listov. Pravzaprav so bili vsi kapitalistični, vključevši reporter Proletarca, samo zastopnik Daily Recorda je bil proletarec. (Heil!)

Reporter čikaških "Daily News" je ta shod označil s "Psychopathic Ward, County Hospital".

To me je domislilo, da je res veliko umobolnih ljudi na svetu, posebno v tem slučaju med mladimi židji, ki so bili do več-

Listen to and Advertise over
PALANDECH'S YUGOSLAV RADIO
Folk Songs and Music
Tamburitza Orchestra
Station WVAE, Every Sunday 1 to 2
536 S. Clark St., Chicago — Har. 3006

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street—
JOHNSTOWN, PA.

raj pripravljeni Hitlerja raztrgati na kosčke, ako jim bi prišel v roke, tu pa so ploskali zagovornikom sporazuma z največjim mučiteljem židovske raje.

Čpazovalnica umobolnih je bil ta shod tudi zato, ker si uvidel, da so bolniki, ki plačujejo Browderju in njegovim desetisočake mesec za mesecem, tako bolni duševno, da so v stanju prenesti vsako godljo za čisto izročilo.

Ko je bil shod zaključen, Browder ni bil vesel. Uvidel je, da na slavlju 20-letnice svoje stranke ni mogel napolniti dvorane, kakor si je obetal, in da mu je ploskala množica, na katero se je prav toliko zanesti kakor na pogodbe s Hitlerjem.

Poročevalec.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

XVI.

Blaine, O. Po \$1: Louis Bergant, in Frank Zdebar, skupaj \$2.00. (Poslal John Vitez.)

Milwaukee, Wis. Lovrenc Kale 50c. Girard, O. Anton Bogolin iz Shara, Pa., nabral na pikniku federacije SNPJ v Salemu, Ohio, \$6.50. (Poslal John Tanek.)

Waukegan, Ill. Klub št. 45 JSZ od prebitka piknika \$10.00.

Detroit, Mich. Peter Benedict \$2. Rice's Landing, Pa. Anton Zorich 25c.

Cleveland, O. Konferenca klubov JSZ in društev P. M. \$10; Neimovan (Lorain) \$1, Frank Slezko 25c, skupaj \$11.25. (Izročil Frank Zaitz.)

Bridgeport, O. Klub "Naprej" št. 11 JSZ \$2.00.

Moon Run, Pa. Anton Petrovič 75c; po 25c: Jacob Ambrozich, Anton Zidanek, Jacob Dolenc, Frank Ambrozich, Louis Glažar, Frank Oblak, Paul Klun, Louis Sterlin, Ciril Ocek, Frank Strmljan, Frank Rupnik; Lovrenc Oblak 10c, skupaj \$3.60. (Nabrala Jacob Ambrozich in Lorenc Kavčič.)

Springfield, Ill. Klub št. 47 JSZ \$5.00.

Skupaj v tem izkazu \$43.10, prejšnji izkaz \$771.16, skupaj \$814.26.

PRISPEVKI V POMOC SPANSKIM LOJALISTOM

XXXII.

Chicago, Ill. Klub št. 1 JSZ od prireditve 11. marca \$24.23.

Library, Pa. Federacija SSPZ zapadne Penna \$9.45.

Skupaj v tem izkazu \$33.68, prejšnji izkaz \$2,459.51, skupaj \$2,493.19.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

SEPTEMBER

WAUKEGAN, ILL. — Piknik kluba št. 45 JSZ v nedeljo 17. septembra na Stanovnikovih farmi.

OCTOBER

CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 JSZ v nedeljo 29. oktobra v dvorani SNPJ.

NOVEMBER

WAUKEGAN, ILL. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice za severni Illinois in Wisconsin v nedeljo 19. novembra v SND.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 26. novembra v dvorani SNPJ.

CLEVELAND, O. — Koncert soc. Zarje na Zahvalni dan 30. nov. v SND na St. Clair Ave.

DECEMBER

CLEVELAND, O. — Plesna veselica kluba št. 49 JSZ na božični dan 25. decembra v Slov. del. domu na Waterloo Rd.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zabava kluba št. 1 dne 31. dec. 1939 v dvorani SNPJ.

1940

MAREC

CHICAGO, ILL. — Priredba v korist Proletarca v nedeljo 3. marca v dvorani SNPJ.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 31. marca v dvorani SNPJ.

JUNIJ

CHICAGO, ILL. — Piknik v korist Proletarca v nedeljo 30. junija na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

Vse delavske struje izdajajo proglaše za enotnost delavstva. Čemu se ne združijo?

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND
SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd.
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by
appointments only
Residence Tel. Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 5700

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združeno države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto. \$3

Rumbling of War Guns

Ever closer the whole world draws to the ghastly grotesque business of war which begun in Europe last week.

Germany,—a nation composed of but a small part of the world's area, a nation accused previous to the firing of the first guns marking the beginning of the world war, as today, of entertaining fantastic dreams of ruling the whole world, a nation which, between 1914-18 and afterwards, had the unpleasant experience of standing on its head and vomiting its guts all over the street,—is today under control of one man. A man who has been accused, and on good grounds, of being a monkey-man with the driving egomania of the Caesars and Napoleons, is today laboring insidiously towards catapulting the whole world into an absurd ghastly catastrophe.

Faunting all discretion in the face of the multitudes, he drives on, and the rumbling of war guns is heard louder and louder above the babble and gabble of every day life.

Partner in this nefarious business is the Soviet Union through what the Communists choose to term a "peace-treaty", but which in reality is a promise not to attack Germany in her wild blundering through Europe and, furthermore, to supply Germany with the materials essential to sustaining a long war.

Interesting to note are the effects upon Communist members and the Communist Party in America which has been shaken to its very foundation.

As the Communist Party machine contracts under the blow administered to it by its beloved leader there will be much internal struggling as the political jobocracy tries to fasten itself upon trades unions and tries to oust C. P. trades union functionaries from their jobs. Many job-seekers of the jobocracy will unquestionably become transformed overnight into straight Roosevelt men or American Labor Party men but past connections will make their acceptance in new roles doubtful.

Now that it is clear that Stalin has betrayed the party, as he betrayed all his colleagues whom he executed without trial, we may expect at least a few party insiders to stand up in public and disclose a la Krivitsky the nefarious work of the party. The one hope of redemption and acceptance in labor, radical and liberal circles that some of these elements now have is to make a clean breast of the whole slimy Stalinist business, and some may take this road. Others, more stubborn, may lapse into quasi-underground work, i. e., espionage, on behalf of the Russian fascist nationalist state, and these will operate on direct remittances from Russia and, possibly, Germany.

Machine Replacement

Technological changes throwing men out of work are among the most vital world events of today. An article in a recent issue of the Survey-Graphic gives a vivid summary of what happens in that line in certain steel manufacturing from the continuous rolling process. Here are a few of the items:

One steel company which formerly employed 1,500 men now has fewer than 200. Sixteen hundred men displaced by another mill banded together to get the company to employ as many as possible in the new strip mill but less than 20 per cent of them were given jobs. Workers in a somewhat smaller mill offered to take a cut of 20 per cent in wages if the company would resume operations. They were told that even at that cut, the company would be losing money by comparison with what they could do in the new mill where they had concentrated their work.

One such strip mill is called by those who formerly worked in the preceding mills "The Big Morgue." It makes better steel than could be made by the older processes—at least, that is the claim, and no one has yet made denial. The Big Morgue employs about 16 per cent of the company's one time force and only a few of these are old timers. One, now a sort of sweeper and janitor, gets 63 cents an hour; he used to get \$12 to \$15 a day as a roller. Another asked the reporter:

"Isn't there something the government can do to tax these damned machines that put so many men out of work?"

Another point of view is given by the author, Harold J. Ruttenberg.

"An executive of a large steel company recently challenged me to prove that 85,000 jobs are being eliminated by the strip mills. After a lengthy and heated conversation he admitted that at least 85,000 men are through."

"But," he added, "why raise such a fuss about them? They're not a big factor when you consider them with the several million unemployed. Anyway, it's almost history; and nothing can be done for them now."

Small wonder that militant unions are regarded as the best job insurance available in the modern industrial set-up. — The Labor World, Spokane, Ore.

30 TO 40 PER CENT HIGH SCHOOL GRADS DOING NOTHING

One year after graduation between 30 and 40 per cent of the 28,429 young persons who finished high school in Wisconsin in 1938 were idle in their home towns.

This is disclosed in a survey made by University of Wisconsin Extension field representatives, the findings of which were announced last week.

WHO OWNS THE MOVIES?

It may interest you to know who owns the controlling interest in Hollywood's main studios. Here they are:

Paramount
Linked to Kuhn Loeb and Co., Lehman Brothers and Morgan. President is Barney Balaban of Balaban and Katz movie chain.

Radio Keith Orpheum (RKO)
Owned by the Radio Corporation of America, Atlas Utilities Corporation, Lehman Brothers and Rockefeller interests.

20th Century-Fox
Rockefeller through Chase National Bank—largest controlling share, Atlas Utilities Corporation.

Metro-Goldwyn-Mayer (MGM)
Chase National Bank has strong interest in Loews of which MGM is a subsidiary. Hearst also in control through the MGM newsreel.

Columbia Pictures
A. H. Giannini, Bank of America, tied up with Hearst.

COUGHLIN COMMITS HIS CHURCH

We refrained from comment on Father Coughlin's alleged statement that his "Christian Front" is ready "to combat Communism in Franco's way if necessary" until we could check it. The Irish Echo carries the quotation, and its issue recently also carried a large section of Coughlin's speech of July 30, and it is obvious that the man is obsessed with the view that every other person is a Bolshevik and that he has a holy mission to save the republic.

The July 30 address is wild and incoherent, like the passionate ravings of an unbalanced charlatan, but it also reveals the type of reaction which Communist totalitarianism invokes. On the other hand, if the Detroit priest thinks that he can organize his sectarian crackpots into a "Christian Front" without calling various Protestant sects to the colors against his front, he is ignorant of American history.

Coughlin's ecclesiastical superiors have the authority to check and control the utterances of their mad underling, and if they do not they assume full responsibility for his irresponsible and provocative propaganda. We can no longer accept the statement that Coughlin is speaking merely as a citizen. He is committing his Church, and his superiors know it. What are they going to do about it? —New Leader.

BEST CONDUCT

The best conduct a man can adopt is that which gains him the esteem of others without depriving him of his own. —Talmud.

Johnstown Socialists Alert; Snub Frauds

Johnstown, Pa.—The city of Johnstown is in the midst of preparations for the primary and general elections. Aware of the direction in which the wind is blowing, Danny Shields and his crowd have rounded up a few henchmen to register as Socialists in order that they will be able to write in his name and assure him of at least one nomination if he is defeated by the other parties.

At the meeting of Branch 5 JSF, August 20, the following statement was drawn up and sent to the press explaining the Socialist position:

The Socialist Party in Johnstown and Cambria county has not nominated or endorsed any candidates seeking public office in the coming campaign. We do not suggest nor support any candidates and trust that this will clear up any misunderstanding in the minds of regular Socialist voters about our position in the primary and general elections.

Communists Attempt An Explanation

Chicago. — "In so far as Poland is concerned," Earl Browder, secretary of the Communist Party, stated at a press review in Chicago last week, "the non-aggression pact has brought an improvement in the perspective for Poland which, due to the immediate military threat, was not clear to the general public."

Any one can see through this untruth. Hitler is now pressing on harder than ever, for he now has the backing of huge Russian food supplies and boasts to England of being able to sustain a ten year war if necessary. At the same time all Communists continue referring to the Soviet-Germany alliance as a great "peace pact." This same phrase fell glibly from the lips of all speakers at the Communist 20th anniversary celebration in the Chicago Stadium last week.

Conspicuous by their absence at this rally were the Czechs who swelled by thousands the attendance at a previous Communist rally held before the Soviet Union lined up with Hitler.

The purpose of the rally was to explain the international situation and the effects of the Nazi German non-aggression pact with Communist Russia, but the words of Browder fell rather flat on a not too enthusiastic audience. — J. D.

VISITORS

Chicago. — In Chicago last week and visiting at the Slovene Labor Center, were Jeanne Grum and Mollie Kuzma, from Detroit, Michigan. They were accompanied by Marie Robertshaw, Chicago.

From Willard, Wisconsin, Mike Krulitz, Jr., Elma Krulitz and Rose Marie Malnar stopped at the Center while in Chicago, and from Pennsylvania the following group, on their way to La Salle for the SNPP Day activities: John and Frances Rak and Rudolph Chuchek, Johnstown; Louis and Michael Kumer, and William Demshar, Universal; Ann Knaus, Mary Halich, William Knaus and Wilbert Bergine, Harmarville; and Lawrence Cassol, Verona; Rudy Tratar, Tony Tratar, John Lipensky, Mike Lipensky, Connie Longford, John Lessar, Martin Vrbancic, John Yugovich, John Kruh, Albert Jakovac, Frank Poravne, Vic Wycie, Teddy Butsonic, Frank Bostjancic, Mike Seplyak, Andy Semenza of Verona, Pa., and Tony Ocepke of Barborton, Ohio; Josephine E. Trayer, Poland, O.; Henry Rupert, Farrel, Pa.; Josephine and Albin Cvelbar, Sharon, Pa.; Frank Resek and Andrew A. Lapanja, Girard, Ohio.

OVER 900,000 WORK FOR FEDERAL GOVT.

"Civil employees in the executive branch of the Federal Government," the U. S. Civil Service Commission announced recently, "totalled 902,827 during May, an increase of 17,061 or 1.9 per cent since April, an increase which was chiefly of a seasonal nature."

Chamberlain's Munich pact provided peace for ten months, if these ten months can be called peaceful, and it strengthened Hitler tenfold. The Stalin pact with Hitler may or may not assure peace between Russia and Germany for that long, and—it has strengthened the Nazis a hundredfold.

Once upon a midnight dreary, He was drunk and he was weary; But he drove, refusing slumber — Now he wears a convict's number.

Learn to look on good books as good friends. They will never betray you. A man who has a library of good books has many friends at hand whenever he wants great and noble company.

1940 IN MEXICO

By William Edward Zeuch

It just happens that the national election for president comes in 1940 in Mexico as well as in the United States. It does not just happen that there is a lining up of all reactionary forces to put into the presidency some man who will stop the Cardenas program which aims to fulfill the purposes of the Revolution of 1910—the return of the land to the dirt farmers, the return of the natural resources to the nation, and the establishing of the highest possible standard of living for the industrial workers.

The reactionary forces have settled on General Almazan of Monterrey as their candidate. The Revolutionary Party of Mexico, which is committed to the Cardenas program of carrying out the purposes of the Revolution of 1910, has a number of candidates in the field, the chief of them being Generals Avila Camacho and Gildardo Magana. General Almazan is the candidate of the Catholic hierarchy, the foreign interests and the domestic capitalists. Every exploiting individual and group in and out of the country is for him. Personally, he is intelligent and charming, without much doubt the ablest of all candidates. He is popular with the soldiers under his direct command. Reactionaries the world over know the value of a good front, of a man with personality, ability and charm. General Almazan might constitute a real threat to progress in Mexico. He calls himself the candidate of national unification.

General Avila Camacho has been Minister of National Defense under Cardenas. He is a quiet, unspectacular person who has the reputation of having proved himself an able administrator in the conduct of his office. No one seems to know much about his private opinions on public affairs. It is assumed that he committed to carrying out the purposes of the Revolution of 1910. There is uneasiness and doubt in some sections of the Revolutionary Party of Mexico regarding General Camacho.

General Gildardo Magana started out in public life as a soldier under Emilio Zapata, the agrarian revolutionary leader who more than any other person forced the return of the land to the peasants in Mexico. Magana worked his way up from the ranks to General of Division in charge of a military area. His loyalty to the aims of the Revolution of 1910 is unquestioned. His honesty is above doubt. He has written the best history of the Zapatista movement of which he was a part. Magana possesses much the same qualities as President Cardenas—a dogged purpose rather than brilliance, a patient persistence that knows no defeat, a devotion to the common people from whom he sprung. No one doubts as to where he stands on the issues facing Mexico. For reasons well known in Mexico no civilian may for the present hope to be President. The only ques-

ANOTHER OUTING FOR SAVA

Chicago. — Following close upon their successful picnic at Kobal's in Clarendon Hills two weeks ago, Savans are ready and anxious for their second summer venture, an outing to Otto Dermal's place out in West Chicago, Sunday, Sept. 10.

A bus is being chartered for the trip. If you plan on going, make your reservation by calling the Proletarec Office, Rockwell 2864.

STALIN REVIEWS HIS AIR FLEET

Joseph Stalin (A), leader of Soviet Russia, surrounded by one of the largest groups of Communist leaders ever photographed, watches an "Aviation Holiday" air parade at Moscow. Near him is Premier and Foreign Minister Viacheslav Molotov (B), who signed non-aggression pact with Germany

Russo-German Alliance

We denounce Stalin's pacts as an alliance with Hitler's brutality. We denounce them as a piece of hypocrisy, as an example of double standards unmatched in history. The same Communist party that demands in the capitalist U. S. a government boycott on all trade with Germany supports active aid by the government of the U. S. S. R.—which has absolute control of trade—to Germany.

The same Communist party which shouts for democracy as against Fascism supports—partly by misrepresentation—Stalin's deal with Hitler in which the Russian people were no more consulted than were the German. Thus are democracy and Socialism betrayed in the home of their self-styled friends.

What we are witnessing is the crassest sort of power politics, a classical example of the bad faith which curses Europe.

The Russian-German alliance is fortunately not omnipotent. It is as strong as the self-interest of rival dictators who cannot forever fool or coerce their own people. Though not based upon a common ideology, it could never have been made except for the fact that the German and Russian types of totalitarianism have become more and more similar in their denials of human rights.

The Soviet-Nazi pact is typical of that course of double dealing and ruthless disregard for truth and decency which the Communist party of this and other countries has pursued within the labor movement.

American trade unionists who have seen the disruption of their unions, the campaigns of slander, the unprincipled alliances with reactionary and even racketeering elements which have marked the activities of the Communists within the labor movement should have been prepared, perhaps, for the recent international developments in which a similar role was played upon the international stage. But the labor movement, at least, can cleanse itself of those poisonous practices which stem directly from the office of the Comintern.

There is room within the labor movement for workers of all political groups and tendencies but none for the machinations of a political party taking its orders from Hitler's ally.

After 20 years of bitterness and confusion in the world labor movement has come an opportunity for clarity and understanding among all progressive labor forces. The heart of totalitarianism within the labor movement has been dealt a smashing blow. We may now march forward with a clearer understanding of the necessity for clean democratic unionism and the union of all labor forces upon this basis. —Socialist Call.

Of Men and the World

Hearst, Tribune, Record

By ART HOPKINS

A tragedy has befallen Chicago!

William Randolph Hearst, ace Brass Check publisher, has suspended publication of his morning paper, the Chicago Herald and Examiner. Unfortunately, he will continue to publish his Evening American, which will take the name "Herald-American." Think of the calamity that has befallen the readers of the Herald and Examiner! No longer will they be able to read their favorite comic strips! Perhaps Herr Hearst will condescend to publish the same in his remaining Chicago paper?

The "World's Greatest Newspaper" (ahem!) laments in its Aug. 28 issue on the "Death of a Newspaper": "The Herald and Examiner," it deplores, "is merely one of many businesses which have fallen victim to the antagonism of the New Deal toward private property." Of course, we dare not disagree with "UNDOMINATED"; but Mr. editorial writer, how about the boycott against Hearst; how about the strike; how about his constant loss of advertisers due to the boycott? Of course, that had nothing to do with Mr. Hearst's shut-down.

The editorial continues: "The planners and schemers in Washington have added greatly to the burden and risk of doing business, with the result that only the strongest and most successful can have any expectation of survival." Oh well, that's a nice self-pat on the back, Mr. McCormick. But, if I remember correctly, Mr. Hearst is supposedly one of the "strongest and most successful" newspaper publishers; anyway, that's what rumor has been saying. Perhaps his day is over . . . and now where to? They say he's even "too rotten rank for Hell."

Who am I to criticize? But anyway I get myself into "respectable company," even if I am on the opposite side of the fence. First, I let go at the Tribune and with the same whack I get at Hearst. And now I get into the company of Mr. Louis F. Budenz of the Daily Record and also of Mr. Paul A. Burns. The paper's headline of August 23 attracted my attention. When the German-Soviet non-aggression pact was still a rumor, the Record carried the head "SEE PEACE GAIN IN SOVIET MOVE," and its editorial, in part, read: "And here it must be stressed that in each and every non-aggression pact which the Soviet Union

concludes, there is a basic clause of Soviet peace policy which provides that in the event one of the parties to the pact invades or commits an act of aggression against a third party, that the other party (the Soviet Union) is not bound to the treaty, but is free to act in defense of peace." Thursday, August 24, the Record carried another head: "BRITISH STILL CAN GET PACT—SOVIETS." Mr. Burns, hastily reiterates: "All Soviet non-aggression pacts contain a clause, in accordance with which the pact is voided if the co-signer undertakes aggression against a third nation."

And then the text of the pact appears in the same day's capitalist papers, with Article Four reading: "Neither of the high contracting parties will associate itself with any other grouping of powers which directly or indirectly is aimed at the other party." Out the window—"British Still Can Get Pact—Soviets."

Comrade Browder explained the new party line in Chicago last week. Leave it to him, to think up something "comical."

NOT THE PEOPLE

I have read some history. I know that it is the ruling classes that make war upon one another, and not the people. In all the history of this world the people have never yet declared war. Not one. I do not believe that really civilized nations would murder one another. I would refuse to kill a human being on my own account. Why should I at the command of any one else, or at the command of any power of earth.

Eugene V. Debs.

It was Benjamin Franklin who first said, "Nothing is certain but death and taxes."

CRADLE OF LIFE

By LOUIS ADAMIC

Author of "The Native's Return" CRADLE OF LIFE is a perfect and inevitable development from THE NATIVE'S RETURN, for it takes a fascinating story only hinted at in the earlier book and sets it forth in all its magnificent proportions.

Price \$2.50

Order From:
PROLETAREC, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.